

Mari Luhanko
Pirjo Lautiainen

KIUSAAMINEN SOSIAALISESSA MEDIASSA SAIRILAN KOULUKODISSA

Opinnäytetyö

Sosionomi

Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Mari Luhanko / Pirjo Lautiainen
Työn nimi	Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodissa
Toimeksiantaja	Sairilan koulukoti
Vuosi	2023
Sivut	59 sivua, liitteitä 13 sivua
Työn ohjaaja(t)	Kati Vapalahti

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö on toteutettu Mikkelissä sijaitsevan Sairilan koulukodin nuorten ja ohjaajien kanssa. Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa tietoa kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa koulukodin nuorten kesken. Opinnäytetyön kohteena olevat nuoret olivat iältään 12–17-vuotiaita. Opinnäytetyössä selvitettiin, mitä kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa sisältyi ja miten kiusaaminen ilmentyi nuorten kokemusten mukaan. Nuoret kuvasivat näkemyksiään siitä, kenelle kiusaamisesta voisi kertoa. Opinnäytetyössä tuotettiin tietoa rikoskynnyksen rajan ylittymisestä sosiaalisessa mediassa kiusaamisen yhteydessä.

Opinnäytetyö oli määrällinen kuvaileva kyselytutkimus. Nuoret täyttivät kyselyn käsin heille itselleen sopivana hetkenä. Omaohjaajat olivat lähellä, jos nuorella ilmeni tuen tarvetta kyselyn täyttämisen yhteydessä. Kysely toteutettiin Webropol-järjestelmässä ohjaajien avulla. Opinnäytetyön kyselyn kysymykset olivat pääosin monivalintakysymyksiä. Mukana oli avoin kysymys nuorelle ja ohjaajalle yhteisesti pohdittavaksi sekä toinen avoin kysymys ohjaajalle päiväkirjamaista kuvailua varten. Analyysi toteutettiin kuvailevana määrällisenä analyysinä ja vastaukset raportoitiin prosentuaalisesti.

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että kiusaamista sosiaalisessa mediassa tapahtui eniten SnapChatissa, TikTokissa ja Instagramissa. Vastaajista 67 % kuvasi joutuneensa kiusatuksi sosiaalisessa mediassa koulukodin nuorten keskuudessa. Nuorten mielestä rikoskynnyksen raja on voinut ylittyä sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen yhteydessä.

Kiusaamiseen sisältyi Sairilan koulukodin nuorten kokemusten mukaan esim. nimittelyä, väkivaltaan yllyttämistä, epäedullisten kuvien ja videoiden jakamista, nolaamista, uhkailua, dissaamista, fyysisellä väkivallalla uhkailua, tappouhkauksia ja toisen puolesta uhkailua. Nuorten mielestä kiusaamisesta voi kertoa omaohjaajalle ja muille ohjaajille, kaverille koulukodin ulkopuolella, koulunkäynninohjaajalle sekä sosiaalisyöntekijälle.

Degree title	The Bachelor of Social Services
Author (authors)	Mari Luhanko, Pirjo Lautiainen
Thesis title	Bullying in social media in reform school Sairila
Commissioned by	Sairilan koulukoti
Time	2023
Pages	59 pages, 13 pages of appendices
Supervisor	Kati Vapalahti

ABSTRACT

This thesis was implemented with the young people and their tutors at Sairila reform school in Mikkeli. The task of this thesis was to produce information of bullying in the social media among young people at reform school. Young people who were subjects in this thesis were at the age of 12–17 years. The thesis explored what bullying in the media consisted of and how bullying manifested itself according to young people's experiences. Young people described their views on who they could tell about bullying. The thesis produced information on crossing the criminal threshold in the social media in the context of bullying in the social media.

The thesis was a quantitative descriptive survey. Young people completed the questionnaire by hand at a time convenient to them. The tutors were close by if the young person had a need for support when completing the questionnaire. The questionnaire was administered on Webropol with the help of the tutors. The questions in the survey were mainly multiple-choice. There was an open-ended question for the young person and the tutor to reflect on together and another open-ended question for the tutor to describe in a diary format. The analysis was conducted as a descriptive quantitative analysis and the responses were reported in percentage terms.

The results of the thesis showed that bullying in the social media happened most often on Snapchat, TikTok and Instagram. 67 % of the respondents described being bullied in the social media by young people from their reform school. Young people felt that the criminal threshold may have been crossed when bullying took place in the social media.

According to the experiences of the young people at Sairila reform school, bullying included name-calling, inciting violence, sharing unfavourable pictures and videos, embarrassment, intimidation, dissing, threats of physical violence, death threats and threatening others. Young people thought that bullying can be reported to their own tutor and other tutors, to a friend outside the school, to a school counsellor and to a social worker.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TYÖELÄMÄKUMPPANI JA TYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
3	TEOREETTISEN VIITEKEHYKSEN MÄÄRITELMÄ JA TIEDONHAKU....	8
4	KOULUKOTINUORI JA SIJOITUKSEN SYYT	9
5	KIUSAAMINEN JA SEN EHKÄISEMINEN	12
6	SOSIAALINEN MEDIA JA SEN KÄYTTÖTAVAT	16
	6.1. Sosiaalinen media ja nuoret	18
	6.2. Sosiaalisen median palvelut	18
7.	KIUSAAMINEN SOSIAALISESSA MEDIASSA	22
	7.1. Vihapuhe ja häirintä	24
	7.2. Maalittaminen	26
	7.3. Seksuaalirikokset.....	27
8.	KUINKA NUORTA AUTETAAN.....	28
9.	TUTKIMUSTEHTÄVÄ, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	29
10.	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	29
	10.1. Kyselytutkimuksella tietoa nuorten käsityksistä kiusaamisesta	30
	10.2. Aineiston analyysi.....	35
11.	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	36
12.	TULOKSET	42
	12.1. Nuorten kokemukset kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa	42
	12.2. Rikoskynnyksen ylittyminen	46
13.	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	47
	13.1. Tulosten käyttökelpoisuus ja jatkotutkimuskohteet.....	50
	13.2. Opinnäytetyön prosessin pohdinta	51
	LÄHTEET	55

LIITTEET

Liite 1. Suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta.

Liite 2. Tutkimustiedote.

Liite 3. Tutkimuslupahakemus.

Liite 4. Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa -kysymykset.

Liite 5. Ohjeistus omaohjaajille.

1 JOHDANTO

Some ja Nuoret -kyselyn mukaan vajaa 34 % vastaajista oli kokenut kiusaamista sosiaalisessa mediassa (Ebrand 2022). Sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen loukkasi erityisesti kiusatun oikeuksia ja ihmisarvoa. Kiusaaminen jatkui kyselyn mukaan aiempaa enemmän myös kotiin ja havaittiin ettei koti ole enää kiusaamisvapaata aluetta. Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa voi tapahtua nimettömänä sekä ajasta että paikasta riippumatta, ja kiusaamisella voi olla kauaskantoisia seurauksia kiusatun koulumenestykselle, hyvinvoinnille ja kehitykselle. (Anias ym. 2020.) Internetissä tapahtuva kohtaaminen tuo suhteeseen kasvottomuutta sekä etäisyyttä, jolloin käyttäytyminen sekä ilmaisutapa voivat olla impulsiivisempia kuin kasvokkain kohdatessa (Ritvanen 2017, 80).

Lehtola ja Palo-Torkko (2022) ovat tehneet opinnäytetyön yläkouluikäisten keskuudessa Seinäjoella kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa. Vastajanuorista, joita oli 465, noin viidesosa oli kokenut kiusaamista sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyön mukaan kiusaaja oli usein tuntematon ja kiusaamisen näkeminen sosiaalisessa mediassa oli yleistä, vaikkei se kohdistuisi nuoreen itseensä. Yleisin kiusaamisen muoto oli haukkuminen tai muu loukkaava kommentointi. Sosiaalisen median palveluista TikTok ja Snapchat nousivat heidän tutkimuksessaan eniten esille. (Lehtola & Palo-Torkko 2022.)

Uudet sosiaalisen median alustat ja ymmärrys nuoruudesta, nuorten elämän monimuotoisuudesta sekä verkossa tapahtuvan kasvuympäristön tarpeista haastaa ammattilaisia. Sosiaalinen media on osa nuorten kasvuympäristöä, jonka vuoksi uudet tavat auttaa, viestiä ja ymmärtää nuoria ovat muutoksessa. Sosiaalisessa mediassa nuoret voivat aloittaa seurustelun, jakavat huolenaiheita, kertovat ahdistuksesta sekä yksinäisyydestä. Sosiaalisen median eri sovellukset ja palvelut ovat osa nuorten arjen elämää. Nuorista 60 %, jotka ovat iältään 12–17-vuotiaita, viettävät joka päivä neljä tuntia tai yli sosiaalisessa mediassa ja verkon eri palveluissa, mukaan lukien pelaaminen verkossa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.)

Tässä opinnäytetyössä tehtävänä oli tuottaa tietoa kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa koulukodin nuorten keskuudessa. Tarkoituksena oli selvittää, mitä sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen tarkoitti koulukotinuorten mielestä. Opinnäytetyö perustui työelämäkumppanilta Sairilan koulukodilta saatuun toimeksiantoon. Laki määrittelee alle 18-vuotiaat lapsiksi (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417), mutta tässä opinnäytetyössä puhuttiin selkeyden vuoksi Sairilan koulukodissa olevista 12–17-vuotiaista lapsista nuorina.

2 TYÖELÄMÄKUMPPANI JA TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Työelämäkumppanina ja opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Sairilan koulukoti Mikkelistä, joka on yksi valtion viidestä ylläpitämästä koulukodista. Koulukodit ovat voittoa tavoittelemattomia lastensuojeluyksiköitä. Koulukoteihin sijoitetuilla nuorilla on haasteita koulunkäynnissä, ja heillä voi olla päihde-, väkivalta- tai mielenterveydellistä taustaa. (THL s.a.) Aihe-ehdotus tuli meille Sairilan koulukodin erityistyöntekijältä sekä koulukodin johtajalta heidän huomattuun kiusaamisen sosiaalisessa mediassa olevan kasvava ongelma nuorten keskuudessa.

Valtion koulukodit toimivat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Opetushallituksen (OPH) ohjauksen alaisina lastensuojelun laitoshuollon yksiköinä. Koulukoti toteuttaa sijoitetuille nuorille erityisopetuksen ja lastensuojelun palveluita sekä toimii sijoitettujen nuorten ja heidän vanhempiansa tukena haasteellisessa elämäntilanteessa. Turvallinen ja säännöllinen arki toimii koulukodissa lasta suojaavana tekijänä ja turvalliset vuorovaikutussuhteet tukevat nuorta tunteiden säätelyssä sekä sosiaalisten suhteiden kehittämisessä. Omaistyöntekijä auttaa nuorta kohti itsenäistymistä ja toimijuutta. Omaohjaajan työskentelyn avulla vahvistetaan tunnetaitoja, psyykkistä valmiutta sekä osallisuutta. Koulukotien toimintaa valvotaan valtion toimesta. (THL s.a.)

Toiminta koulukodissa perustuu lastensuojelulakiin. Lastensuojelulaki on määrittämässä nuorille heidän asemaansa sekä oikeuttaan turvalliseen kasvuun tukevaan ympäristöön. Lastensuojelulaissa lapsen tulee saada ikää ja kehitystensä huomioonottavaa valvontaa, huolenpitoa ja erityistä suojelua. Lapsella on oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin lain säädösten mukaisesti lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1. § mukaisesti. Lapsen

etu huomioidaan aina ensisijaisena. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Sosiaalihuoltolaki on taustalla määrittämässä lapsen etua asiakkaana sekä hyvinvoinnin turvaamista kuin myös lastensuojelua ja laitoshoidoa (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301).

Ennako-oletuksemme oli opinnäytetyöntilaajan kanssa käydyn keskustelun pohjalta, että kiusaamista esiintyy Sairilan koulukodin nuorten kesken sosiaalisen median palveluissa. Koulukodin toiveena oli selvittää, millaista kiusaaminen sosiaalisessa mediassa on. Oleellista oli ottaa selvää siitä, ymmärtävätkö nuoret itse, mikä luokitellaan normaaliksi kanssakäymiseksi, mikä kiusaamiseksi ja mikä rikoskynnyksen rajan ylittymiseksi.

Kokemus on nuoren omakohtainen, kun taas käsitys on yhteisöllinen tapa tuoda asia esille. Ihminen kehittyy suhteessa ympäristöön ja maailmaan, rakentaen samalla itse maailmaa. Ihminen on osa omaa kasvu ympäristöä ja elämissä maailmaansa. Nuoren eläessä muodostuu koko ajan uusia kokemuksia ja nuori rakentaa uudenlaista näkemystä jatkumona. (Laine 2018.) Opinnäytetyö rajattiin koskemaan koulukodin nuoren omia yksilöllisiä kokemuksia ja näkemyksiä oman kasvu ympäristönsä ja elämänvaiheensa tuntevana ihmisenä sekä sen itsenäisenä toimijana.

3 TEOREETTISEN VIITEKEHYKSEN MÄÄRITELMÄ JA TIEDONHAKU

Teoreettisen viitekehyksen avulla luotiin ymmärrystä, pyrittiin kuvaamaan käsitteitä tai tilannetta sekä voitiin perustella tehtyjä valintoja opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Jotta tehty määritelmät, valinnat ja perustelut olisivat luotettavia, tuli teoreettisen viitekehyksen olla kuvattu selkeästi. (ks. Vilkkä 2015, 37–38.) Teoreettinen viitekehys määrittä miksi ja mitä tietoa tarvittiin tutkimuskysymyksien määrittämiseksi teoretiedon osalta, ja mitä asiasta jo tiedettiin (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 75).

Tämän opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen muodostivat viisi pääteemaa, joiden avulla luotiin ymmärrystä opinnäytetyön tehtävään liittyen: koulukodin nuori, kiusaaminen, sosiaalinen media ja sen palvelut, kiusaaminen sosiaalisessa mediassa sekä miten nuorta voitaisiin auttaa kiusaamisen yhteydessä nuorten omasta mielestä. Teemojen pohjalta etsittiin tietolähteitä ja löydetyn

tiedon avulla muodostettiin opinnäytetyön tutkimuskysymykset, jotka toimivat aineistonkeruun eli kyselyn kysymysten taustatietoina.

Tiedonhaussa käytettiin EJournalia, Google Scholaria, Kaakkuria, Finnaa, PubMed:ä sekä Finlexiä. Asiasanoina bullying, bullying in social media, cyber-bullying, kiusaaminen, somekiusaaminen, kiusaaminen sosiaalisessa mediassa, koulukoti sekä rikoskynnyksen ylittyminen sosiaalisessa mediassa. Tiedonhaussa emme löytäneet tutkimuksia kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa liittyen koulukotinuoriin.

4 KOULUKOTINUORI JA SIJOITUKSEN SYYT

Puuran ja Laukkasen (2016) ja Mäntymaa ym. (2016) mukaan nuoruus voi altistaa nuoren monille vaaroille, joita nuori ei osaa itse tunnistaa aivotoiminnan kehittymättömyyden osalta. Turvallinen vuorovaikutus, kasvuympäristön tuki ja kokonaisvaltainen hyvinvointi tukevat nuoren kasvua. Nuorelle kehittyy hyvät sosiaaliset taidot, kyky tunne-elämän säätelymiseen sekä kyky kiinnittyä, rakastaa ja tuntea myötätuntoa. (Puura & Laukkanen 2016, 20–22, Mäntymaa ym. 2016, 23.) Nuori rakentaa omaa identiteettiään. Nuoren arvojen sekä asenteiden muokkautuminen, esim. normien vastaisesti, kuuluu osana maailmankuvan muodostamisen vaiheita. (Aaltonen ym. 2003, 18–19.) Lapsi ja nuori kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristössä, jossa huomioidaan sensitiivisyys (Mäkelä 2016).

Ympäristö vaikuttaa niin aivojen kuin mielen kehittymiseen keskushermoston kypsymisen yhteydessä. Niin vanhemmuus, kaverit kuin kulttuuriset kokemuksetkin muovaavat nuorten maailmankuvaa. Esipuberteetin ärtyisyys, kiusautuminen, ajautuminen hankaluuksiin sekä motorinen levottomuus korostuu nuorena. Pituuskasvun aiheuttama epästabiliisuus ja fyysinen epäsymmetrisyys haastaa nuorta psyykkisen kehityksen rinnalla. (Puura & Laukkanen 2016, 20–22, Mäntymaa ym. 2016, 23.)

Sosiaaliset haasteet, kuten uhma, huono käytös ja kiusanteko, voivat olla selitettävissä myös liian korkeilla odotuksilla sekä sivuutetuksi tulemisella. Nämä tekijät myös nostavat nuoren stressitasoja. Kiintymyksen tarpeessa olevalle nuorelle pitäisi tarjota apua hänen ollessaan esimerkiksi peloissaan, levoton

tai hätäntynyt. Innokkuutta tai aloitteellisuutta näyttävä nuori tarvitsee positii-visen tunteen siitä, että hänet huomataan ja häntä kuullaan. (Mäkelä 2016.)

Nuoren säätelyjärjestelmä niin impulssikontrollin kuin tunteiden hallinnassa voi olla kaaoksessa. Nuori kyseenalaistaa, arvostelee ja voi olla aggressiivinenkin. Reflektiivisyys omassa ajattelussa ja sen myötä lapsuuden kokemusten käsittely traumaaneen voi olla haastavaa aikaa. Nuori kasvaa nuoruudessa itsenäisyyteen ja eroon vanhemmistaan. (Puura & Laukkanen 2016, 20–22, Mäntymaa ym. 2016, 23.) Nuorelle voi kehittyä stressaavassa tilanteessa taistele tai pakene -reaktio, jolloin hänen käyttäytymisensä voi olla arvaamatonta sekä itsekeskeistä ja fokuksena on oma selviäminen. Jähmettyminen on myös tapa hallita stressiä, jolloin ihminen tekee itsestään näkymättömän. Tällainen häpeätila jää usein huomaamatta aikuiselta. (Mäkelä 2016.)

Nuoren kasvua nuoruudessa tukee mentalisaatio eli kyky ymmärtää itsensä sekä toisen tekojen ja käyttäytymisen muotoja, käyttäytymisen takana olevien asenteiden, tavoitteiden tai uskomusten osalta. Mentalisaatio on ehtona hyvän vuorovaikutuksen onnistumiselle. Empatia on kyky ymmärtää toisen tunteita sekä jakaa niitä. Nuori kehittyy nuoruudessa jatkuvasti erilaisten sosiaalisten ja kognitiivisten taitojen, ja haasteiden osalta. (Mäntymaa ym. 2016, 29–31.)

Pekkarisen selvityksessä ”Koulukoti muutoksessa” mainitaan lastensuojelun kasvaneet asiakasmäärät, jotka ovat haastaneet lastensuojelun palvelurakenteita sekä lapsiperheiden hyvinvointia. Lastensuojelun asiakasmäärät ovat taantuneet, silti 16–17-vuotiaiden huostaanottojen määrä on kasvanut vuosi vuodelta. Taustasyinä lapsiperheiden hyvinvoinnin rapistumiselle mainitaan syrjäytyminen, päihteiden käyttö, eriarvoisuuden ja psyykkisten ongelmien lisääntyminen sekä psykososiaalisten palveluiden puute. (Pekkarinen 2017, 7.)

Lehto-Salon väitöskirjassa mainittiin, että 88,5 % koulukotinuorista oli saanut psykiatrisen diagnoosin. Käytöshäiriöitä oli 76 %:lla, mielialahäiriöitä 50 %:lla ja päihdehäiriöitä 40 %:lla. Myös itsetuhoisuus näkyi tuloksissa. Seksuaalista hyväksikäyttöä sekä rikollisuutta mainittiin olevan jopa 70 %:lla koulukodin oppilaista. Rikostuomioita oli 29 %:lla oppilaista. Tyttöillä nousi esille psykiatristen häiriöiden osuus suurempana kuin pojilla, kuten mielialahäiriö, masennus, ahdistuneisuushäiriö sekä syömishäiriö. Itsetuhoisuus oli tytöillä yleisempää kuin

pojilla. Koulukotinuorten vanhemmilta kerätyn tiedon mukaan perheväkivalta, perheen hajoaminen, jommankumman vanhemman päihteiden käyttö sekä isän antisosiaalisuus nousivat esille perheen ongelmiin liittyen. Nuoren lukivaikeus ja matematiikan vaikeus näkyi 59 %:lla koulukotien nuorista. Oppimisvaikeuksia oli käytöshäiriöisistä nuorista 57 %:lla. (Lehto-Salo 2011, 40–49.)

Vuonna 2020 keväällä tehdyn kyselyn mukaan lastensuojeluyksiköissä hoidettiin pääosin teini-iässä olevia nuoria. THL teki Lastensuojeluyksikkökyselyn, jonka mukaan 91 % vastaajista mainitsi, että asiakkaita olivat 12–15-vuotiaat lapset. Kyselyssä 85 % kertoi 16–17-vuotiaista asiakkaista. Heinon mukaan kolme neljäsosaa yksiköistä keskittyi käytösongelmien, neuropsykiatristen oireiden ja traumaattisten kokemusten hoitoon. Lähes 50 % oli erikoistunut lasten- ja nuorisopsykiatriseen hoitoon. (Heino 2018, 25.)

Forsellin (2018) kyselyn mukaan vuonna 2018 teini-iässä sijoitettuja lapsia oli Suomessa n. 5000. Kyselyn tuloksissa näkyi ilmiön laajuus sekä vaativaa hoitoa tarvitsevien nuorten tilanne, kun tarkastellaan ikäryhmää 13–17-vuotiaat nuoret. Noin puolet ensikertaa sijoitetuista oli pitkäaikaisia sijoituksia. Teini-iässä sijoitetuilla nuorilla havaittiin suurta tarvetta terveystalouksille, esim. mielenterveyspalveluille. (Forsell 2018, 32.)

Keski-Säntti ja Kääriälä (2018) mainitsevat THL:n selvityksessä, että kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla mainittiin olevan enemmän riskitekijöitä vaarantamassa kehitystä. Selvityksessä nousi esille, että perheen taloudellinen tilanne, vanhempien mielenterveyden ja päihteiden ongelmat, vanhempien matala koulutustaso, äidin nuori ikä sekä raskaudenajan tupakointi ilmenivät lasta ja nuorta vaarantavina tekijöinä. Lastensuojelulaitos oli todennäköisin sijoituspaikka teini-iässä tapahtuvan sijoituksen osalta. Selvityksen pohjalta nuoren oma ongelma sijoituksen taustalla nousi esille vanhemmuuden haavoittavan tekijän rinnalle. Perheen haasteina mainittiin perheen sisäiset systeemiset haasteet ja kiusaaminen sekä ”vääränlaisen” kaveripiirin vaikutus. Keskeistä nuoren kohdalla oli sijoituksen jatkuessa tuen pitkäjänteisyys sekä mahdollisuus vastata nuoren tuen tarpeisiin. Lasta itseään haavoittavina tekijöinä tutkimuksessa mainitaan koulunkäynnin ja mielenterveyden haasteet sekä rikolli-

suuden esiintyminen. Sijoitettujen nuorten osalta koulumenestys oli heikom-
paa ja opetussuunnitelma oli yleensä yksilöllistetty. (Keski-Säntti & Kääriälä
2018, 39–52.)

Suomessa rikosvastuun ikärajana on 15 vuotta. Tämä tarkoittaa, että alle 15-
vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa tekemistään rikoksista. (Minilex
2015–2023.) Vahingonkorvauslain mukaan alle 15-vuotias on itse vahingon-
korvausvelvollinen. Nuoren ikä ja kehitystaso toimivat perusteena, kun arvioi-
daan korvaustasoa. (Vahingonkorvauslaki 2:2. §.) Rikos- ja rangaistusmää-
räykset näkyivät Keski-Säntin ja Kääriälän tutkimuksen tuloksissa yleisimpänä
juuri sijoitettujen nuorten osalta. Tuloksissa tuli ottaa huomioon sijoitettujen
nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttava tekijä. Nuori voi suorittaa kyseisellä
hetkellä rangaistusta sijoitettuna lastensuojelulaitokseen. Lastensuojelulaitos
vastaa nuoren hoidosta, tuen tarpeesta ja palveluiden järjestämisestä kysei-
senä aikana. Tukena toimivat rikosseuraamusviranomaiset. (Keski-Säntti &
Kääriälä 2018.)

5 KIUUSAAMINEN JA SEN EHKÄISEMINEN

Talala (2020a) kertoo, että jos lapsi tai nuori kehityskaarensa aikana traumati-
soituu yli neljä kertaa, tekee se traumasta kuntoutumisen haastavammaksi.
Erilaisia traumoja voivat olla esimerkiksi väkivallan näkeminen tai kokeminen,
läheltä piti -tilanteet, kiusaaminen, vanhempien ero tai lemmikin kuolema.
Toistuva ja pitkään jatkuva traumatisoituminen, jota myös kiusaaminen on, tuo
jatkuvaa häpeän tunnetta. (Talala 2020a.) Lapsi voi syyttää tapahtumista itse-
ään, jolloin ajattelumalli on egosentristä. Lapsi voi myös siirtää ajatuksiaan
pois vaikeista muistoista ja tunteista siihen asti, että hän tuntee tilanteen ja
paikan olevan tarpeeksi turvallinen asioiden käsittelylle. (Talala 2020b.)

Toisen ihmisen aiheuttamaa traumaa, kuten kiusaamista, on vaikeampi kestää
verrattuna esim. luonnonkatastrofiin. Lapsen tai nuoren tunnesäätely ei kehity
normaalisti, jos hän on toistuvasti joutunut tilanteisiin, joissa kokee turvatto-
muutta, ja tämä voi aiheuttaa mm. autonomisen hermoston jäämistä yli- tai ali-
virittyneisyyttilaan. Ylivirittyneisyyttilaan joutuessaan ihminen voi käyttäytyä

hyökkäävästi sekä aggressiivisesti muita kohtaan ja hän voi ottaa turhia riskejä saattamalla itsensä vaaraan. Alivirittyneisyydessä puolestaan ihminen saattaa uhkaavissa tilanteissa jättää kokonaan puolustamatta itseään. Molemmat tilat osaltaan lisäävät traumaattisia kokemuksia. (Talala 2020a.)

Aaltonen ym. (2003) mainitsivat eron leikillisen toiminnan ja kiusaamisen osalta. Leikinomaisuus näkyi pienenä hännäämisenä tai hyvää tarkoittavana kiusoitteluna. Kiusaaminen tunnistettiin yksilöllisenä tunteena. Kiusaaminen voi olla myös yksittäinen ahdistava teko. Tutkijat mainitsivat suoran ja epäsuoran kiusaamisen. Epäsuorassa kiusaamisessa uhri suljettiin ulos toiminnan tai ryhmän piiristä sekä vältettiin sosiaalista kanssakäymistä hänen kanssaan. Suora kiusaaminen oli enemmän avointa, näkyvää ja aktiivista kiusaamista. (Aaltonen ym. 2003.) Hamarus mainitsi vainoleikin, jossa esiintyi kiusatun ominaisuuksiin liittyen joukosta eristämistä (Hamarus 2006, 74–79).

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainittiin hyvinvointi ja turvallinen arki. Kiusaaminen, väkivallan muodot, rasistinen käytös sekä syrjintä eivät ole hyväksyttyä käytöstä. Epäasialliseen käyttäytymiseen tulee puuttua. Koulun rakenteiden tulee tukea sääntöjen ja yhteisten toimintamallien kehittämistä. Yhteisiä toimivia käytänteitä käytetään tukemaan vuorovaikutusta ja hyvinvoinnin kehittymistä niin oppilaiden kuin henkilökunnan kesken. (Opetushallitus 2014, 25.)

Salmivalli (2014) mainitsi neljä eri roolia ryhmän sisällä, jotka muodostuivat kiusaamisen aikana. Nämä olivat:

- 1 Kiusaamiseen avustajat
- 2 Kiusaamisen vahvistajat
- 3 Ulkopuoliset
- 4 Uhrin puolustajat

Kiusaamisen avustaja liittyy kiusaajan johtamaan joukkoon tukien kiusaajaa. Vahvistaja vahvistaa kiusaajan toimintaa omalla toiminnallaan esim. yllyttämällä kiusaajaa. Ulkopuoliset vetäytyvät pois tilanteesta ja puolustajat auttavat uhria puolustautumaan. Ryhmä palkitsee kiusaamisen kahdella tapaa. Ryhmä ilmaisee hyväksyntää kiusaamiselle kiusaamishetkellä sekä tarjoaa tekijälle

voimaa ja statusta muodostavan aseman. (Salmivalli 2014, 287–288.) Puolustajien puolustavat reaktiot ja niiden tärkeys mainittiin Sainio ym. (2010) tuloksissa. Kiusatun puolustajia pidettiin suosittuina ja heillä mainittiin olevan korkeampi status myös muiden oppilaiden keskuudessa, ei vain kiusatun mielestä. (Sainio ym. 2010, 149.)

Kiusaamista esiintyi Wangin ym. (2009) tutkimuksen mukaan fyysisenä, verbaalisena ja suhdeperäisenä eli sosiaalisen kiusaamisen muotona. Fyysinen kiusaaminen näkyi esim. lyömisenä ja potkimisena. Verbaalinen kiusaaminen esiintyi kielellisenä eli nimittelynä tai kirjoitetun tekstin muodossa ilkeytenä. Suhdeperäinen eli sosiaalinen kiusaaminen ilmeni siten, että kiusattu suljettiin pois joukosta tai eristettiin muista. Wang ym. (2009) mukaan pojilla esiintyi enemmän suoraa kiusaamista ja tytöillä epäsuoraa kiusaamista. Artikkelissa mainittiin kiusaaminen verkossa uutena kiusaamisen muotona. Artikkelin mukaan todisteet viittasivat verkkokiusaamisen aiheuttavan samanlaisia psyykososiaalisia sekä emotionaalisia ongelmia kiusatuille kuin perinteinen kiusaaminenkin. (Wang ym. 2009.)

Wang ym. (2009) tuloksissa nousi esille kaksi yleisintä kiusaamisen tapaa, nimittely ja väärien huhujen levittäminen. Tutkimuksessa nousi esille tärkeä huomio, että verkossa kiusaamiseen ei liittynyt ystävien hakeminen tai niiden määrä, kuten perinteiseen kiusaamiseen liittyi. Tuloksissa nousi esille aggressiivisuuden esiintyminen pojilla fyysisenä ja verbaalisena kiusaamisena, kun taas tytöillä kiusaaminen oli juorujen levittämistä ja kiusatun sulkemista joukon ulkopuolelle. (Wang ym. 2009.)

Aaltosen ym. (2003) mukaan kiusaajan lapsuudesta tunnistettiin kiintymyssuhteen laadun puutteita, kuten etäinen vanhemmuus ja emotionaalisuuden puute. Kiusaaminen alkaa testaamisesta, se on hauskanpitoa ja siihen liittyy rituaaleja ja harhauttamista. Kiusattu pyritään vaimentamaan ja eristämään yhteisöstä. Nämä kaikki toiminnot johtavat kiusaamiseen johtavan ryhmän yhtenäisyyden ja yhteisöllisyyden kehittymiseen. Kiusaajat ovat aggressiivisia, heidän käytöksestään puuttuu kontrolli sekä heillä on tarve alistaa muita. Empatian puute, ärtyisyys ja impulsiivisuus kuvaa heidän käytöstään. Kiusaaja ei ole yksin, vaan hän on ryhmän hyväksymä. (Aaltonen ym. 2003.)

Kiusattu kokee Aaltosen ym. (2003) mukaan turvattomuutta ja ahdistuneisuutta pelon lisäksi. Uhri näyttäytyy hiljaisena vetäytyen muista. Ulkonäkö tai muu poikkeava käyttäytyminen saattoi nousta esille kiusaamisen yhteydessä. Itseluottamuksen menettäminen, kaverisuhteissa epäonnistuminen sekä epäluuloisuus valtaavat kiusatun mielen. Passiiviset uhrin, jotka oman käytöksensä muodossa toivat esille oman arvottomuutensa, vetäytyivät, eivätkä puolustautuneet kiusaamisen kohdistuessa heihin. Sivuuun vetäytyessään he eivät saaneet tukea muilta. Usein kiusaamisesta ei kerrottu kenellekään. Masentuneet, luonnostaan vetäytyvät, ylihuolehtivien äitien kiltit pojat sekä muita provosoivat olivat myös tietynlaisia prototyyppejä kiusatuista. (Aaltonen ym. 2003.)

Vuonna 2017 tehdyssä kouluterveyskyselyssä 8–9-luokkalaisista tytöistä noin 33 % kertoi tulleen kiusatuksi sosiaalisen median tai kännykän avulla. Pojilla vastaava luku oli noin 25 %. (Anias ym. 2020.) Tärkeimmät tekijät kiusaamiseen puuttumisessa olivat kiusattujen tukeminen ja auttaminen sekä ennaltaehkäisevä kasvatus kuin myös henkilökunnan koulutus. Kiusaajat löytyvät samoilta kanavilta missä he kiusaavat, joten myös tätä on hyvä käyttää hyväksi mediakasvatuksessa ja kiusaamiseen puuttumistyössä. (Huovinen 2017.)

Wang ym. (2009) mainitsivat artikkelissaan kiusaamisen ehkäisemiseksi vanhempien positiivisen ja huolehtivan vanhemmuuden niin tukevana kuin emotionaalisen lämmön välittäjänä. Vanhempien lisäksi myös ystävät mainittiin suojaavina ja estävinä tekijöinä niin kiusaamiseen syyllistymisessä kuin uhriksi joutumisenakin. (Wang ym. 2009.) Aaltosen ym. (2003) kirjassa mainittiin kiusaamisen ehkäisyssä tärkeänä koulun säännöt sekä turvallinen oppiympäristö. Aaltonen mainitsi myös tärkeänä opettajan vastuun vuorovaikutuksen kehittämisestä. Kun kiusatulla oli kaveri, kiusaaminen vähentyi. (Aaltonen ym. 2003, 213.)

Perusopetuslaissa mainitaan velvollisuus koulutuksen järjestäjältä huolehtia turvallisesta opiskelu ympäristöstä sekä laatia suunnitelma, jossa suojataan nuorta väkivallalta kiusaamisen ja häirinnän estämiseksi. Koulutuksen järjestä-

jällä on vastuu suunnitelman toimeenpanon ja toteutuksen osalta. Järjestys- säännöillä edistetään opiskelun sujumista ja turvallisuuden toteutumista. (Laki Perusopetuslain muuttamisesta 477/2003.) Hamaruksen väitöskirjassa mainittiin, että syyllisyys liittyi vastuun kokemiseen. Kun yhteisössä oli selkeät säännöt ja kunnioittavasta toisen ihmisen kohtelusta käytiin säännöllisiä keskusteluja, niin nuoren oma vastuunotto ja eettisyys kehittyi. (Hamarus 2006, 202–203.) Hamaruksen mukaan kiusaamisessa nuoren kuva itsestä ja yhteisön jäsenyydestä muokkautui. Kiusaamisen muodostava negatiivinen oppimisympäristö vaikutti oppimiseen koko elämänkaaren ajan. (Hamarus 2006, 206, 214.)

”Sua varten somessa” on valtakunnallinen hanke, jossa on otettu käyttöön jalkautuvan nuorisotyön menetelmä. Nuoria autetaan suoraan sosiaalisessa mediassa, missä tapahtuvat erilaiset somehäirintätilanteet. Tarkoituksena on puuttua häirintään ja kiusaamiseen eri sosiaalisen median alustoilla. Nuoria tuetaan ammattimaisen viestinnän avulla sosiaalisen median alustoilla, joissa nuoret liikkuvat. Nuoret kaipaavat turvallisia aikuisia, jotka auttavat, puuttuvat ja suhtautuvat heihin vakavasti. ”Sua varten somessa” hanke edistää medialukutaidon viestimistä, toimii ehkäisevänä työnä kiusaamisen estämiseksi sekä suoraan nuoria auttavana työnä verkossa (Loistosetlementti s.a..)

Medialukutaito on kiusaamisen ehkäisyä, kun nuorelle kehittyy medialukutaidon myötä kyky nähdä erilaisten käsitysten ja tuotetun tiedon taakse ja osaa- mista arvioida maailmaa uusin silmin. Oma vastuu sekä tietoisuus yhteiskunnan jäsenenä toimimisesta, kuten kriittisyyskin ovat medialukutaidon osaa- mista; kansalaisuustaitoja. (Herkman 2007, 34–39.) Tietoinen peilaaminen sekä maailmasuhteen ja siinä esiintyvien ilmiöiden havainnoiminen on tärkeää medialukutaidon käyttämistä, kun tulkitaan mediamaailmaa tai siellä esiintyviä ilmiöitä, kuten esim. sosiaalisen median palveluita. (Herkman 2007, 223–224.) Erilaisille yhteisöille tulisi tarjota erilaisia työkaluja viestinnän kehittämiseksi sekä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tietoisuutta tulisi lisätä myös ihmisten erilaisuudesta. (Jauhola ym. 2022, 195.)

6 SOSIAALINEN MEDIA JA SEN KÄYTTÖTAVAT

Lasten ja nuorten kokemusten selvittäminen on tärkeää lasten median käyttöä koskevassa tutkimuksessa. Lapsia ja nuoria kuuntelemalla voidaan päästä

kiinni siihen, millaisia uusia riskejä he sosiaalisessa mediassa kokivat. Tutkimuksessa painotettiin, että lasten ja nuorten antamat vastaukset kuvasivat ensisijaisesti heidän kokemustaan. (ks. Ala-Fossi 2018, 157.)

Sanastokeskus määrittelee sosiaalisen median sisällönjakamiseen, keskustelupalstoihin sekä verkkoyhteisöpalveluihin, joka käyttää hyväkseen tietoverkkoja ja tietotekniikkaa. Sen sisällä tapahtuu vuorovaikutteista sekä käyttäjälähtöistä sisällön tuotantoa, ihmisten välisten suhteiden ylläpitoa ja luomista, sähköistä kaupankäyntiä ja verkossa pelaamista. (Sanastokeskus 2023.) Social networking service -termi (SNS) esiintyy kansainvälisessä kirjallisuudessa. Englannin kielen terminä on ”Social Media” eli sosiaalinen media. (Pönkä 2014, 34–36.)

Sosiaalisen median määritteen yhteydessä nousi esille vuorovaikutus sekä yhteisöllisyys. Sosiaalisen median käyttäjiä ovat seuraajat, kaverit ja kontaktit eli ihmisten verkostot. Ihmisiä yhdistää myös ihmisen oman kiinnostuksen kohteena olevat teemat: yhteys muihin ihmisiin sekä yhteisiin ryhmiin. Sosiaalisten verkostojen lisäksi verkkoyhteisöt nousivat esiin. Parviäly eli tilannesidonnnaisuus liittyi reaaliaikaiseen keskusteluun tiettyinä kellonaikana ns. online-livenä. (Pönkä 2014, 11.) Kollektiivisuus, monisyisyys ja kudelmainen rakenne mainittiin Erkkolan lopputyössä sosiaalisen median osalta (Erkkola 2008, 82–85).

Mediakasvatuksen tukema oma toimijuus on tapa vähentää haitallisia ilmiöitä sekä niiden leviämistä (Herkman 2007, 34–36). Keskustelupalstoilla sekä yhteisöpalveluissa korostui oman mielipiteen ilmaisun mahdollisuus, jossa kriittiset ilmaisut ja mustamaalaaminen olivat ikäviä seurauksia (Pönkä 2014, 29). Nettimaine eli käyttäytyminen verkossa, osaaminen, tieto sekä oma sisällöntuotanto edustavat itsestä luotua mielikuvaa. Kaikki toiminta jää esille nettiin, jolloin voidaan havaita vahingollisuuden ja vahingoittamisen teemoja. Oman käyttäjäprofiilin käyttäminen tai salanimen käyttö kuvaa itsestä annetun tiedon jäljittämistä sekä mahdollisuutta tietovarkauteen. (Pönkä 2014, 47.)

Sosiaalisen median perustuessa ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ei voida välttyä väärinymmärryksiltä. Keskustelutapa, sanojen merkitys sekä viestin merkitys nousivat esille verkossa käydyissä keskusteluissa. Trollaaminen eli

toisten käyttäjien ärsyttäminen tahallisesti on yleisin konflikteja aiheuttava asia. Sisältöjen jakaminen ja muokkaaminen ovat tekijänoikeuksien ja yksityisyyden suojan piiriin kuuluvia teemoja. Valokuvien jakamiseen liittyen, huomio tulisi kiinnittää, onko kuvassa oleva henkilö tunnistettavissa tai loukkaako jakaminen henkilön yksityisyyttä. (Pönkä 2014, 49–51.)

Oikeus ilmaista oma mielipide pohjautuu Suomen perustuslakiin. Sananvapaus turvaa, mutta myös edellyttää omaa vastuunottoa tietojen ilmaisemisessa, vastaanottamisessa sekä julkistamisessa. Kyseessä voi olla tieto, viesti tai ilmaistu mielipide. (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, 12. §.)

6.1. Sosiaalinen media ja nuoret

Mediakasvatusseuran nuorten kyselyssä 2021, johon vastasi 206 nuorta, nousi esille median käytön lisäävän hyvinvointia: sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen, hyvinvoinnin vinkkien, motivoitumisen, inspiroitumisen, rentoutumisen sekä oman oppimisen ja ajankohtaisten teemojen seuraamisena. Mediassa kohdattuja ikäviä teemoja olivat epäasiallinen käyttäytyminen, ilkeät kommentit sekä vihapuheen, kiusaamisen, haukkumisen, häiriköinnin ja trollaamisen kokemukset. Lisäksi esille nousi ulkonäköpaine, itsensä vertailu, informaatioähky, ahdistuksen tunteet sekä tiedon vinoutuminen esim. valeuutisten ja algoritmien vaikutusten osalta. (Mediakasvatusseura 2021.)

Arvosteleminen eli kriittisyys liittyy tapoihin tai toimintaan sekä ihmisten eriarvoisuuden tai yhdenmukaisuuden toteutumiseen. Kriittisyyteen sosiaalisen median kohdalla liittyy neljä teemaa, uteliaisuus, kyseenalaistaminen, totuudellisuus sekä yhteiskunnallisuus. Uteliaisuus liittyy ihmisiin, kasvuympäristöön sekä omaan elämisen maailmaan. Kyseenalaistaminen tarkoitti omien käsitysten peilaamista jo olemassa olevaan tietoon sekä uusien käsitysten muodostumista omien rinnalle. (Herkman 2007, 34–36.)

6.2. Sosiaalisen median palvelut

Merchantin mukaan sosiaalisen median palvelut voitiin kategorisoida siten, että niissä muodostettiin oma profiili sekä luotiin yhteyksiä ystäviin ja seuraajiin. Toinen lähestymistapa ei liittynyt kaveruuteen, vaan yhteys luotiin vieraseen ihmiseen tai yhteisöön, kuten esim. YouTubessa. Läsnäolo, yhteisyys ja

yhteisöllisyys kuvaavat näitä sosiaalisen median sosiaalisia yhteisöjä. Sosiaalinen media toimii erittäin tärkeänä ihmisiä yhdistävänä tekijänä. Yhdistävänä tekijänä on julkinen ystävyys sekä yhteys ihmisiin ja sen näkyväksi tekeminen. Se on oma mielikuva itselle tärkeistä yhteyksistä, joita halutaan tuoda näkyväksi. (Merchant 2016, 15–20.)

EU:n tietosuoja-asetuksen mukaan alle 16-vuotiaan tulisi saada lupa huoltajilta, kun nuoret käyttävät sellaisia verkkopalveluja, jotka sisältävät henkilötietoja. Suomen oma kansallinen ikäraja on määritelty. Erityisesti pyrkimys suojata lasten henkilöllisyystietoja, esim. henkilö- ja käyttäjäprofiilien suojaaminen on nostettu esille asetuksen sisällössä. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetetus (EU) 2016/679, 26 ja 39.) Kuvaohjelmalaki puolestaan määrittää lapsille ja nuorille sovellettavista ikärajoista, kun puhutaan tietoyhteiskunnan palveluista (Kuvaohjelmalaki 17.6.2011/710). Sosiaaliseen median liittyen kuvaohjelmalaki toi esiin monia haasteita, joita pohdimme opinnäytetyössä lähinnä, koska palveluntarjoajat sosiaalisen median palveluissa eivät edellytä lapsilta aikuisen antamaa vahvistusta sosiaalisen median alustalle kirjautumiseensa tai kuvien lisäämiseen palvelussa.

Rikoslaissa mainitaan, että yleisellä paikalla on lupa kuvata, mutta yksityisellä paikalla ei. Rikoslaissa salakatselu tarkoittaa ihmisen laitonta kuvaamista rikoen kotirauhan suojaa tai loukaten toisen yksityisyyttä yksityisellä paikalla. (Rikoslaki 19.12.1889/39, 24: 6. §.) Suomen allekirjoittamana YK:n lasten oikeuksien yleissopimus sisältää tärkeitä huomioita. Lapsella on oikeus yksityisyyteen eikä lapsen kunniaa tai mainetta saa loukata. Hänen tietojansa ei saa jakaa eikä levittää ilman lupaa. Päävastuu on vanhemmilla, jotka tekevät lapsen elämään vaikuttavat päätökset. Lapsen etu tulee ottaa aina ensisijaisesti huomioon. (Lapsen oikeudet.fi s.a..)

Ebrandin toteuttamassa Some ja nuoret -katsauksessa 2022 nousi esille suosituimpina sosiaalisen median palveluina WhatsApp, YouTube, Instagram, Spotify, Snapchat, TikTok, Facebook, Discord, Pinterest, Jodel ja Steam. Uutena oli Steam ja suurimman nousun teki TikTok. Facebook oli laskussa. YouTube ja TikTok mainittiin Some ja nuoret katsauksessa sosiaalisen median palveluina, joissa nuori kertoi viettävänsä aikaa niin nyt, kuin myös vuoden päästä. (Ebrand 2022.)

Ebrandin (2022) katsauksen mukaan musiikin kuuntelu, tieto siitä, mitä tutut tekevät sekä sosiaalisen median selaaminen olivat nuoren läsnäolon tavoitteet sosiaalisen median palveluiden parissa. Sisällöntuotannosta mainittiin keskustelu muiden kanssa. Pikavideoiden eri muodot ovat korvanneet blogit, kuten videot esim. Youtubessa, Instagramin kuvatarinat sekä pikavideot Snapchattissa ja TikTokissa. Nostimme tässä opinnäytetyössä syvempään tarkasteluun Ebrandin Some ja nuoret katsauksessa 2022 esille nousseet Snapchatin, Instagramin, YouTubeen, Discordin ja isossa nousussa olevan TikTokin, sekä uutena katsauksessa esille nousseen Steamin (ks. Ebrand 2022).

TikTok on videopalvelu, joka on perustettu 2016. TikTokin käyttäjät lataavat lyhyitä videoita, jotka pohjautuvat omiin henkilökohtaisiin kokemuksiin. Videot ovat opastavia, ohjaavia, kouluttavia tai huvittavia ja tarkoitettu viihdyttämiseen. Sisältöä voi hakea # merkin avulla. TikTokin mukaan niiden omat trendit ohjaavat videoiden sisältöä niiden muokatessa videoita tietyn nousussa olevan musiikin, hauskan sketsin tai toiminnan muodossa. (TikTok.com s.a.)

Anderson (2020) mainitsee, että TikTokin meemit, haasteet ja trendit tekevät siitä suosittua. Audiovisuaalisesti käytettävissä olevat vaihtoehdot antavat mahdollisuudet mielikuvitukselliseen ja luovaan tuotantoon. Epävarmuus on Andersonin mukaan TikTokissa läsnä koko ajan erilaisessa sekavassa kuvavirrassa, jossa sekoittuvat mm. huumori, autenttisuus, mielikuvitus ja naurettavuus. Anderson mainitsee TikTokin oman algoritmien suuren vallan määrittää ja ohjata käyttäjän näkymässä vaihtuvaa videovirtaa. Sosiaalisen median palveluissa ja sovelluksissa olisi suuri tarve lisätä moderointia sekä pitää käyttäjät turvassa. Kaikilla sosiaalisen median sovelluksilla on haasteena pitää vihapuhe, häirintä ja kiusaaminen poissa. TikTok on lisännyt moderaattoreita pitääkseen radikalisointia ja propagandaa poissa. (ks. Anderson 2020, 8–9.) Marraskuussa 2022 TikTokin sääntöihin tuli muutos, joka edellyttää suoraa lähetystä eli live-lähetystä tekevän alaikärajaksi 18-vuotta (TikTok.com s.a.).

YouTube on videopalvelu videoiden julkaisua varten, mutta samalla myös palvelu, josta voi jakaa tai upottaa omaan jakoon videon esim. verkkopalvelun yhteydessä. Ikäraja on 13 vuotta, ja tiettyjen videoiden kohdalla 18-vuotta. (Youtube.com s.a.)

Instagram oli suosituin kuvanjakopalvelu. Se on perustettu vuonna 2010 ja sen käyttäjäikäraja on 13 vuotta. Käyttäjän on mahdollista ottaa kuvia ja muokata sekä julkaista niitä. Kuvatoimintojen ohessa Instagram on yhteisöpalvelu, joka mahdollistaa kommentoinnin, seuraamissuhteet sekä kuvista tykkäämisen. Käyttö on pääosin kuvien julkaisemista, niiden selaamista sekä kuvista tykkäämistä. Instagramissa on suoraviestien käyttö mahdollista. (Instagram.com s.a.)

Snapchat on älypuhelimille tarkoitettu pikaviestisovellus, jonka ikäraja on 13 vuotta. Sen avulla voidaan käydä chat-muotoisia keskusteluja. Käyttäjän tuottama kuva- tai videoviesti näkyy muille n. 1–10 sekuntia. Viesti häviää tämän jälkeen eikä sitä tallenneta mihinkään. Vain viestistä otettu ruutukaappaus voi olla tapa, millä viesti voi jäädä jonkun haltuun. Story-toiminnon avulla voi tuottaa hiukan pidempiä videoita. (SnapChat.com s.a.) Pönkä mainitsee, että SnapChatin käytössä mahdollistuvat esim. nudekuvat eli erilaiset alastonkuvat sekä seuralaisten hakeminen (Pönkä 2014, 139).

Steam on Valve Corporationin kehittämä videopelien jakelu-, moninpeli- ja viestintäalusta. Steam on mukana auttamassa käyttäjää pelien asentamiseen ja päivittämiseen liittyen. Se mahdollistaa myös pilveen tallennuksen. (Wikipedia s.a.) Steamissä löytyy myös keskustelupalsta pelaajille (Steam.fi s.a.).

Discord on puhe, video- ja tekstipohjainen keskustelupalvelu yli 13-vuotiaille nuorille. Siellä vietetään aikaa muiden kanssa sekä pidetään yhteyttä erilaisien yhteisöjen sisällä. Discord halusi luoda paikan, johon voi kuulua ja lisätä näin yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä paikan yhteydenpitoon ihmissuhteiden solmimista varten. Discordissa voit luoda itse oman tilan tai yhteisölle oman keskustelupaikan. (Discord.fi s.a.)

Merchantin (2016) mukaan sosiaalisen median maailmassa esiintyi tietty heterogeeninen moninaisuus tavoitteena vaikuttaa toinen toisiinsa, toimimalla ja reagoimalla sekä muodostaen merkityksiä. Dialoginen ajatusten vaihto, ajankohtaisten aiheiden ja uutisten virta sekä eräänlaiset mini- tai mikrojulkisuuden muodot liittyen tapahtumiin, uusien ideoiden tai omien neuvojen kertomiseen, esim. livelähetyksessä. Merchant kuvaa sosiaalisen median palveluita termillä

”Yhdessä ja erossa”, mikä tarkoittaa mukana olon ja samaan aikaan toiminnan omassa elinympäristössä ollen erossa sosiaalisen median maailmasta, kuuluu kuitenkin siihen koko ajan. (Merchant 2016.)

7. KIUSAAMINEN SOSIAALISESSA MEDIASSA

Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa näyttäytyy esimerkiksi disinformaationa, joka tarkoittaa tässä yhteydessä muunnellun, virheellisen tai väärän tiedon leviättämistä sosiaalisessa mediassa. Tähän liittyy myös mm. uhkailua sekä toista loukkaavaa käytöstä että ryhmistä pois sulkemista. Disinformaatio liittyy käsitteenä läheisesti vihapuheeseen ja maalittamiseen. (Huovinen 2017.)

Rättilä ym. (2019) kertovat, että ihmisellä on tarve kuulua johonkin ryhmään sekä saada tunne siitä, että hän on omassa yhteisössään arvostettu ja hyväksytty. Tätä kutsutaan kuulumiseksi. Tutkijat ovat tutkineet yksilön kuulumista sosiaalisessa mediassa ja tehneet havainnon, jossa huomiota on kiinnitettävä toimijaan sekä siihen, kuinka toimijan aloitteeseen vastataan ja reagoidaan. Toimija voi perustaa esimerkiksi ryhmän tai julkaista videoita sekä muita materiaaleja, kutsuen toisia vastaamaan julkaisemaansa sisältöön. (Rättilä ym. 2019.) Vastaajien reagointi toimijan julkaisuun joko vahvistaa tai heikentää kiusaajan sosiaalista valtaa.

Guidin ja kumppaneiden (2022) tutkimuksen aiheena oli cyberbullying, verkko-kiusaaminen. Heidän mukaansa kiusaamista sosiaalisessa mediassa on arvioitu yhtenäisenä ilmiönä, jota se ei heidän mukaansa kuitenkaan ole. Guidi ym. (2022) mukaan useissa aiemmissa tutkimuksissa on laiminlyöty teoria siitä, liittyykö tietynlaiset persoonallisuuden piirteet, kuten sukupuoli, ominaisuudet tai tavat sosiaalisessa mediassa esiintyviin aggressiivisiin toimintamalleihin. Nämä olivat suuressa roolissa ihmisten vuorovaikutuksessa verkossa. Guidi ym. (2022) tutkimus oli suoritettu kyselynä internetissä, johon vastasi italialaisia, 14–25-vuotiaita nuoria (n=1228). Vastaajista 77 % oli 14–17-vuotiaita, joten pidimme tutkimusta validina opinnäytetyömme ikäryhmän ollessa 12–17-vuotiaita. Analyysimenetelmänä oli käytetty tutkivaa ja vahvistavaa tekijäanalyysia. (Guidi ym. 2022.)

Guidin (2022) tutkimuksen tuloksista selvisi, että ilkeiden viestien lähettäminen oli todennäköisempää niillä, jotka viettivät aikaa yli kolme tuntia päivässä sosiaalisessa mediassa. Riippuen henkilön omasta harkinnasta käyttäytymisensä, kiusaamisen todennäköisyyttä lisäsi 46–198 % se, että henkilöllä oli useampi kuin yksi profiili sosiaalisessa mediassa. Tämä voi johtua siitä, että kiusaajalla oli mahdollisuus irrottautua yleisistä normeista ja moraalisisista käsitteistä kasvottomana. Tutkimuksessa tuotiin esille kaksi verkkokiusaamisen osatekijää, joista toinen liittyi suoraan uhriin kohdistettuihin loukkaaviin toimiin ja toinen epäsuoriin toimiin, joihin todennäköisesti liittyi muita ihmisiä. Tutkimuksessa ei kuitenkaan saatu selville syy-suhteita. (Guidi ym. 2022.)

Craig ym. (2020) olivat tehneet kansainvälisen tutkimuksen sosiaalisen median käytöstä ja verkkokiusaamisesta. Tutkimus oli toteutettu 42 maassa käyttäen deskriptiivistä eli kuvailevaa analyysimenetelmää rajatulla datalla, sisältäen mm. maan, iän ja sukupuolen. Jokaisesta maasta tutkimukseen oli osallistunut 100 lasta, iältään 11–15-vuotiaita. Tutkimuksen mukaan kiusaaminen lisääntyi iän myötä ja sen uhriksi joutuminen oli erittäin suurta 13 ikävuoden kohdalla, erityisesti tytöillä. Tutkimuksen mukaan pojat kiusasivat sosiaalisessa mediassa enemmän kuin tytöt. Teoreettisesta näkökulmasta katsottuna, nuoren ottaessa mallia ympäristöstään voi heille muodostua taipumusta aggressiiviseen kiusaamiseen. Tällaisia ympäristöjä ovat sellaiset, joista nuori saa mallia turhautumiseen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen. Kuvatun kaltainen ympäristö opetti nuorelle aggression olevan hyväksyttävää ja menestyksekkästä. (Craig ym. 2020.) Sekä Craig ym. (2020) että Guidi ym. (2022) olivat molemmat havainneet tutkimuksissaan internetriippuvuuden olevan suuri tekijä kiusaamistapauksissa (Craig ym. 2020, Guidi ym. 2022).

Ongelmana sosiaalisen median kommunikoinnissa on se, ettei vastapuoli välttämättä näe kaikkia viestin kokonaisuuden ja tarkoituksen tulkitsemiseen tarvittavia asioita, esimerkiksi ilmeitä, eleitä ja äänenpainoja. Oma vihamielinen puhe voitiin myös jälkeensä kuitata vitsiksi tai tahallaan väärinymmärretyksi (Huovinen 2017). Viestin lähettäjän luotettavuuden arviointi hämärtyy helposti verkossa, jolloin viestin vastaanottajien kyky kyseenalaistaa viestin todenperäisyys on heikentynyt. Henkilö kykenee erottamaan oikean tiedon väärästä, mutta toimijan ollessa uskottava ja tuttu, voi disinformaatio saada aikaan valheellisen totuuden. (Huovinen 2017.)

Gualco ym. (2022) tutkimuksen mukaan perheen sisäisiä traumaattisia kokemuksia omaavilla oli todennäköisyys joutua sosiaalisessa mediassa kiusaamisen uhriksi. Tuloksissa nousi esille merkittävä tulos liittyen vanhempien vakavan sairauden tai väkivaltaa kokeneiden, eronneiden vanhempien sekä kiusatuksi tulemisen yhteydestä liittyen edellä mainittuihin perheen sisäisiin kokemuksiin. (Gualco ym. 2022.)

7.1. Vihapuhe ja häirintä

Sosiaalisessa mediassa rikoskynnyksen ja kunnianloukkauksen ylittämiseen tai hiuksen hienosti ylittämättä jättämiseen liittyy läheisesti mm. vihapuhe, laitton uhkaus, maalittaminen, häirintä ja kunnianloukkaus (Illman 2020). Tässä opinnäytetyössä emme lähde syvällisemmin analysoimaan tai selventämään lakeja niiden ollessa maallikolle melko tulkinnanvaraisia ja niitä sovelletaan paljon tapauskohtaisesti. Sosiaalisessa mediassa negatiivisena ilmiönä on maalittaminen, joka voi aiheuttaa jopa vaaratilanteen, jos joku maalittamiseen osallistunut käyttäisi fyysistä väkivaltaa tai rikkoisi kohdehenkilön omaisuutta kuten puhelimen (Illman 2020, 13).

Vihateon määritelmä on teko, joka aiheuttaa haittaa tai vahinkoa perustuen ennakkoluuloihin tai vihamielisyyteen teon kohdetta kohtaan. Vihapuhe on yksi vihateon muodoista. (Jauhola ym. 2022, 18.) Vihapuheen käyttäjillä on usein tarkoituksena sulkea joitain ryhmiä tai ihmisiä yhteisön ulkopuolelle. Onnistuessaan toiminnassaan, on vihapuheen aloittajan ja mahdollisten vihapuheen ylläpitäjien tavoite saavutettu. (Illman 2020, 9.) Vaikka häirintä ja puhetapa tai vihateko, kuten esimerkiksi uhkailu tai haukkuminen olisi yleisten normien mukaan moraalisesti tuomittavaa, niin se ei kuitenkaan välttämättä täytä rikoksen tunnusmerkkejä (Jauhola ym. 2022, 191). Laissa ei ole selkeää määritelmää vihapuheelle. Sen sijaan vihapuheen läheiselle käsitteelle, häirinnälle, löytyy määritelmä. (Jauhola ym. 2022, 8–18.) Vaarana on, että vihapuhetta pidetään normaalina puhetyylinä, koska siitä ei tule seurauksia ja puhuja helposti uhriuttaa itsensä sekä hakee hyväksyntää teoilleen ”koska muutkin tekevät niin” (Huovinen 2017).

Oikeanlainen ohjaus ja ennaltaehkäisevä neuvonta voisivat auttaa nuoria ymmärtämään ja käyttämään hyväksytympää kommunikointitapaa. Kokemus kiusatuksi tulosta on kuitenkin aina subjektiivista, koska kaikki eivät reagoi samoin asioihin. Harmillisesti vihapuhetta tai häirintää kokeneet saattavat alkaa vähätteleään kokemuksiaan kiusaamistapauksissa sekä syyttämään itseään ja omaa sensitiivisyyttään (Jauhola ym. 2022, 47).

Häirintä on puhetta, joka nöyryyttää, loukkaa tai halventaa. Häirintä on yksi syrjinnän muodoista yhdenvertaisuuslaissa (Jauhola ym. 2022, 8–18). Häirintää voi olla myös ilmapiiri, joka on hyökkäävä, uhkaava tai vihamielinen (Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014, 14. §). Syrjintä voi olla myös välillistä, jolloin henkilö asetettaisiin epäedulliseen asemaan häneen itsensä liittyvän syyn, kuten esimerkiksi etnisen taustan, uskonnon tai vaatetuksen perusteella (Yhdenvertaisuuslaki 13. §).

Jauhola ym. (2022) olivat tehneet seurantaselvityksen oikeusministeriölle vihapuheesta ja häirinnästä vähemmistöryhmien osalta. Selvityksessä nousi esiin internetin ja sosiaalisen median osuus vuosina 2020 ja 2021 yhdenvertaisuusvaltuutetulle ilmoitetuista häirintätapauksista eli noin viidesosa kaikista yhteydenotoista. (Jauhola ym. 2022, 31.) Toistuvasti soittaminen tai viestien lähettäminen, aiheuttaessaan kohdehenkilölle häiriötä, ahdistusta tai muuta haittaa, luokitellaan viestintärauhan rikkomiseksi (Rikoslaki, 1a. §).

Sosiaalisen median keskustelukanavilla keskustelevat eivät välttämättä hahmota viestiensä seurauksia. Seuraukset voivat näkyä vasta useamman vuoden päästä ja lähetetyt kuvat sekä kirjoitukset voivat tulla esiin esimerkiksi työpaikalla. (Huovinen 2017.) Varsinkin kiusattua ajatellen kuvatus kaltainen tilanne voi tuoda häpeää vielä vuosienkin jälkeen tekohetkestä. Erilaiset mahdollisuudet sosiaalisen median viestinnässä toteuttavat parhaillaan sananvapautta, jolloin tietojen vastaanottaminen ja esittäminen sekä mielipiteen ilmaisu tukevat tätä (Illman 2020, 9–13). Haittapuolena näkyy kuitenkin uhkailu, häirintä sekä vihapuhe, joihin lukeutuu myös yleistynyt järjestelmällinen maalittaminen, jota suomen lainsäädäntö ei tunne (Illman 2020, 9–13).

7.2. Maalittaminen

Maalittaminen on järjestelmällistä internetissä tapahtuvaa toimintaa, joka on läheinen käsite disinformaation kanssa. Maalittamisen kohteena olevaa henkilöä voidaan loukata tai uhata mm. levittämällä valheellisia tai halventavia juoruja kohteen yksityiselämästä vahingoittamistarkoituksessa eritoten sosiaalisessa mediassa. (Illman 2020, 5–13.) Kiusaamisen sosiaalisessa mediassa on tarkoitus satuttaa ja se on usein kohdistettu niihin henkilöihin, jotka eivät pysty helposti puolustautumaan (Guidi ym. 2022).

Vaikka Suomen lainsäädäntö ei maalittamista tunne, sisältää lainsäädäntö kuitenkin useita rangaistussäännöksiä, joita voisi soveltaa maalittamisen tunnusmerkistöjen täyttyessä. Maalittaminen on tekotavaltaan usein ryhmässä tehtyä toimintaa, jolloin ryhmäpaine ja yllytys voivat saada yksittäisen henkilön tekemään tekoja, joita hän ei muuten tekisi. Sosiaalisessa mediassa kiusatun häpäiseminen sai helposti suuren näkyvyyden, esimerkiksi epäedullisten kuvien jakamisella. (Illman 2020, 13.) Sosiaalisessa mediassa kiusaaja tekee useita erilaisia valintoja ennen viestinsä lähettämistä, kuten kuinka saada toisten huomio ja kuinka viestin lähettäjä haluaa tulla tulkituksi (Rättilä ym. 2019).

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen sisältää erilaisia ilmaisuja ja loukkaavia käytösmalleja (Guidi ym. 2022). Yksi internetissä ja sosiaalisessa mediassa tapahtuva maalittamisen muoto on esimerkiksi sellainen, jossa kohteena olevan henkilön nimissä tehdään valeprofiili, jossa hänestä julkaistaan loukkaavia tietoja (Illman 2020, 12). Maalittaminen on yksi kiusaamisen muoto sosiaalisessa mediassa, jossa useimmiten toteutunut yksittäinen rikos on kunnianloukkaus. Maalittamisessa toteutunut laiton uhkaus täyttyy, jos kohdehenkilön on perusteltua pelätä omaisuutensa, itsensä tai jonkun toisen puolesta. Uhkaus voidaan esittää suoraan tai esimerkiksi lähettämällä kuva, jolla on symbolinen merkitys uhan toteuttamiseksi. (Illman 2020, 30–40.) Tällaisia voisivat olla mm. kuva aseesta tai näyttämällä sormella kurkun viiltämistä. Täyttääkseen laittoman uhkauksen kriteerit täyttyy uhatun henkilön olla tietoinen häneen kohdistuneesta uhasta, muutoin hänellä ei ole perusteltua syytä pelkoon (Illman 2020, 32–38). Toisin sanoen, jos henkilö A kertoo henkilölle B ampuvansa henkilön C, mutta henkilö C ei saa tätä tietää, niin laittoman uhkauksen kriteerit eivät täytyisi.

Maalittamisena ajatellaan myös erilaisten ryhmien tai sivustojen perustaminen, jonne kutsutaan ”kaikki, jotka vihaavat henkilöä X.” tai seuranhakuilmoituksen julkaiseminen kohteena olevan uhrin nimissä. Seuranhakuilmoitusten julkaisemisessa on rikosoikeuden näkökulmasta välillisen tekemisen piirteitä. (Illman 2020, 12.) Suorat aggressiiviset teot liittyvät usein vahvemmin moraaliseen irtautumiseen teosta sekä useisiin profileihin sosiaalisessa mediassa että persoonallisuuden piirteisiin kuten tunnollisuuden ja moraalin omaamisen heikkouteen (Guidi ym. 2022).

Pahimmillaan maalittaminen vie kohteelta ihmisarvon ja voi myös rajoittaa kohteena olevan itsemääräämisoikeutta sekä tahdonvapautta, koska kohdehenkilö ei välttämättä uskalla toimia niin kuin olisi halunnut (Illman 2020, 14–15). Tällaisia tilanteita voisivat olla mm. kauppaan tai harrastuksiin menon välttely tai vetäytyminen sosiaalisista piireistä. Uhkauksien toteutumisen pelko aiheuttaa turvattomuuden tunnetta sekä heikentää psyykkistä terveyttä (Illman 2020, 14–15).

7.3. Seksuaalirikokset

Vielä vuonna 2020 seksuaalisen kuvan jakamista katsottiin laissa yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisenä tai kunnianloukkauksena ja oikeusministeriön asettama työryhmä ehdotti tätä seksuaalirikoksen piiriin (Illman 2020, 41). Vuoden 2022 kesällä oli rikoslakia uusittu ja edellä mainitut teemat oli siirretty seksuaalirikosten alle. Uusi laki tuli voimaan 1.1.2023.

Yksi sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaamisen muoto on erilaisten epäedullisten kuvien levittäminen (Illman 2020, 34). Suomen rikoslaki määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi. Rikoslaki löytyy useita kohtia, joissa rikoksen tunnusmerkistöt täyttyvät tai voivat täyttyä kuvia jakaessa. Myös tekojen yritykset olivat rangaistavia. (Rikoslaki 19.12.1889/39.) Rangaistavuuteen kuuluu mm. sellaisen esityksen katsominen, jossa lapsi esiintyi seksuaalisesti (Rikoslaki 22. §) tai lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito (Rikoslaki 21. §). Lapsen seksuaalisen kuvan levittämisestä tekee törkeän, jos lapsi on hyvin nuori tai kuvassa nöyryytetään tai käytetään väkivaltaa. Törkeän kuvan levittämisestä tekee myös se, jos teko on erityisen suunnitelmallinen. (Rikoslaki 20.

§.) Lasta seksuaalisesti esittävää kuvaa voi jakaa myös taloudellisen hyödyn saamiseksi, joka on myös rangaistavaa (Rikoslaki 19. §).

Yhdenkin lasta tai nuorta seksuaalisesti esittävän tai muuten epäedullisen kuvan levittäminen voi aiheuttaa kohteen itsetunnon laskua, masennusta, stressiä, yksinäisyyttä ja surullisuutta. Kiusaamisen ja rikoksen uhrilla voi olla suurentunut vaara itsetuhoiseen ajatteluun ja käytökseen. (Guidi ym. 2022.) Lasta ei saisi houkutella seksuaalisiin tarkoituksiin esimerkiksi kuvattavaksi (Rikoslaki 8b. §). Jos toimija lupaa korvauksen lapselle sukupuoliyhteydestä tai muusta seksuaalisesta teosta, olisi toimija tuomittava vähintään sakkoon korvauksen tarjoamisesta nuoreen henkilöön kohdistuvasta seksuaalisesta teosta (Rikoslaki 9. §).

8. KUINKA NUORTA AUTETAAN

Nuoren joutuessa kiusaamisen uhriksi olisi hänellä hyvä olla tiedossa kenelle kiusaamisesta voi kertoa. Organisaation sisällä tulisi olla selkeästi määritelty, kuka asiaa lähtee selvittämään kiusaamistapauksen tultua ilmi. (Jauhola ym. 2022, 8–18.) Eri oppilaitosten olisikin laadittava selkeät toimintaohjeet kiusaamistapauksia tai vihapuhetta ajatellen sekä niiden ennaltaehkäisyyn (Huovinen 2017). Yksi mahdollisuus olisi pohtia yhdessä nuorten kanssa, mikä on soveliaista käytöstä internetissä. Vaikuttaako mieliala omaan reagointiin, ja kuinka he haluaisivat itse asioihin puututtavan. (Huovinen 2017.) Mainittu toimintatapa osallistaisi nuoria vaikuttamaan oman yhteisönsä toimintatapoihin ja niiden kehittämiseen esimerkiksi koulukodin omassa yhteisössä luoden yhteisöllisyyttä.

Kiusaamistapausten ennaltaehkäisy olisi tärkeää, jotta nuoren itsetunto ei romahta traumaattisen tai ahdistavan kokemuksen jälkeen (Jauhola ym. 2022, 191). Nuorelle ei välttämättä ole selvää mikä olisi se raja, milloin asiasta pitäisi viimeistään ilmoittaa eteenpäin. Kiusaamisesta kertomisen kynnyks madaltuisi huomattavasti kiusatun tietäessä, että hänen ilmoituksensa otettaisiin vakavasti ja ilmoitus menisi eteenpäin, eikä kiusattu joutuisi vähättelyn kohteeksi

tai tapahtuneen syypääksi. (Jauhola ym. 2022, 47–50.) Olisi tärkeää, että kiusaamista ei hyväksyttäisi osaksi sosiaalista mediaa, vaan tehtäisiin töitä sen eteen, että kiusaamiseen liittyen olisi nollatoleranssi (Huovinen 2017).

Koulujen ja oppilaitosten ollessa suuressa roolissa yhdenvertaisuuden edistämässä sekä tuen ja turvan tarjoamisessa niin uhrille kuin kiusaajallekin, olisi viestintää kehitettävä eri kohderyhmille esimerkiksi häirinnän ja vihapuheen haitoista, ilmoituskanavista ja puuttumiskeinoista. Oppilaitosten tulisi kehittää erilaisia viestintäkampanjoita, joiden vaikuttavuus rakentuu pitkäkestoisen toiminnan tuloksena, ja joissa voidaan pohtia yhteisiä arvoja. Tällöin yleisen tietoisuuden edistämisen lisäksi vaikutettaisiin rakenteisiin ja sitoutettaisiin eri toimijoita kampanjan jälkeiseen aikaan. (Jauhola ym. 2022, 190–195.)

9. TUTKIMUSTEHTÄVÄ, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa uutta tietoa kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla opinnäytetyön aiheen mukaisesti kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin nuorten kesken. Tarkoituksena oli selvittää, mitä sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen tarkoitti koulukotinuorten mielestä.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Mitä nuorten mielestä kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa sisältyy?
2. Miten kiusaaminen sosiaalisessa mediassa ilmentyy Sairilan koulukodissa?
3. Ylittyykö rikoskynnyksen raja nuorten mielipiteen mukaan sosiaalisen median kiusaamisissa?
4. Miten nuorta voitaisiin auttaa kiusaamistilanteessa nuorten ja omaohjaajien mielestä?

10. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Vilkan mukaan määrällisessä opinnäytetyössä on olennaista laatia hyvä menetelmäsuunnitelma ja tunnistaa tutkimusongelma. Menetelmäsuunnitelman osana tulee päättää selkeä tutkimusongelma sekä suunnitella aineiston kerääminen, analyysi ja analysointi tarkasti sekä avoimesti sekä raportoida proses-

sin vaiheet. (Vilkkä 2015, 114.) Tavoitteena on suunnitella mittari, jolla tuotetaan määrällistä tietoa sekä kokemustietoa tutkittavasta ilmiöstä (vrt. Vilkkä 2021b). Opinnäytetyön aloitusvaiheessa tehtiin suunnitelma, jossa näkyivät opinnäytetyön työvaiheet ja aikataulut, jotka on kuvattu kuvassa 1.

Kuva 1. Opinnäytetyön työvaiheiden ja aikataulun kuvaus.

Menetelmäsuunnitelman tekemisen ja hyväksymisen jälkeen toimitimme opinnäytetyösuunnitelman sekä muun aineiston toimeksiantajalle tarkistettavaksi. Tämän jälkeen toimeksiantaja pääsi keräämään tutkimusluvut nuorten huoltajilta tai edunvalvojilta sekä sosiaalityöntekijöiltä.

10.1. Kyselytutkimuksella tietoa nuorten käsityksistä kiusaamisesta

Opinnäytetyön aineistonkeruu tehtiin sähköisen Webropol-kyselyn avulla. Vilkan (2015) mukaan kysely on yleisin tapa kerätä aineistoa määrällisessä tutkimusmenetelmässä. Kysely tiedonkeruun tapana tarkoittaa sitä, että vastaaja lukee kysymykset, jotka on tuotettu kirjallisessa muodossa. Kyselyä käytetään, kun kerätään arkaluonteista tietoa. Vastaaja pysyy anonyyminä eli tuntemattomana. (Vilkkä 2015, 94.) Sarajarvi ja Tuomi kuvaavat kyselyn järkevyyttä sillä, että jos halutaan selvittää ihmiseltä joku asia, niin kysytään sitä suoraan häneltä. Näin hän pääsee kertomaan käsityksiään. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 72.) Kyselymme oli strukturoitu, joka tarkoitti sitä, että kysymykset olivat kaikille samoja ja ne esitettiin samassa järjestyksessä.

Kyselyssä oli tarkoituksenmukaista kysyä tutkimusongelman osalta merkitystä tuottavia kysymyksiä. Teoriaviitekehyksen pohjalta etsittiin tietoa, jotta osattiin laatia oikeanlaiset kysymykset. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–75.) Määritimme ensin tutkimustehtävän pohjalta tutkimuskysymykset, joihin halusimme vastauksia. Näiden ohjaamina etsittiin tietoa ja suunniteltiin kyselyn kysymykset pitäen koko ajan mielessä tutkimustehtävä sekä tutkimuskysymykset, jotta saamme niihin vastaukset. Kysely arvioitiin testaamalla se ensin vertaisikäisillä sekä opintoryhmämme opiskelijaryhmällä, jotta voitiin taata kyselyn toimivuus ja luotettavuus sekä kysymysten ymmärrettävyys ja objektiivisuus. Koevastaajia saatiin yhteensä 18

Kyselyn aikana nuorta tukemassa oli ohjaaja, jos nuori olisi mielestään tarvinnut apua täyttämisessä, tai jos hänellä olisi ilmennyt esimerkiksi ahdistusta kyselyn aiheen vuoksi. Ohjaajan tuli seurata nuoren vointia myös kyselyn täyttämisen jälkeen. Emme olleet hakeneet eettiseltä toimikunnalta arviota opinnäytetyölle, koska nuorella oli saatavissa tukea ja nuoren anonymiteetti säilyi. Teimme kyselyyn erillisen ohjeistuksen Sairilan koulukodin omaohjaajille (liite 5). Teimme tämän ohjeistuksen, jotta kyselyyn vastaamiseen liittyen ohjaaja ei ohjaisi keskustelua tiettyyn suuntaan, eikä antaisi omien ennakko-oletuksien vaikuttaa vastaajaan. Pyrimme myös huomioimaan tietosuojaa-asiat sekä nuorten mahdolliset kysymykset ohjaajille rikoskynnyksen rajan ylitykseen liittyviin kysymyksiin. Ohjaajan ei tullut antaa nuorelle tietoa, eikä vastauksia rikoksen ylittymiseen liittyviin kysymyksiin nuoren niitä esittäessä. Ohjaajan tuli huolehtia anonymiteetin säilyttämisestä hävittämällä nuoren täyttämä paperilomake ja pitämällä huolta, ettei nimitietoja jää esille sekä kirjaamalla nuoren vastaukset tarkasti sähköiseen Webropol-järjestelmään

Vilkan mukaan taustatietojen tarve on hyvä määrittää jo suunnitteluvaiheessa (Vilka 2015, 105). Kyselyyn tulevien taustatietojen osalta päätimme jo alussa, ettemme ota sukupuolta mukaan, koska vastaukset voisivat olla tunnistettavissa, eikä anonymiteetti säilyisi. Päätimme ottaa vain ikäjakauman eli kaksi eri ikäluokkaa, jotta voisimme niin halutessamme tarkastella tuloksia ikäluokittain. Halusimme alun perin selvittää, onko vastauksissa eroja 12–15-vuotiaiden ja 16–17-vuotiaiden välillä, mutta tämä ei onnistunut lukumäärällisesti vähäisen vastaajamäärän takia. Vastausprosentti oli 33 %. Opinnäytetyön kyselyn kysymykset löytyvät liitteestä 4.

Tutkimukseen sisältyy aina tutkijan valintoja esimerkiksi analysointimenetelmästä, tutkimusmenetelmästä ja kysymysten muotoilusta sekä raportoinnista (Heikkilä 2014, 28–29). Kiusaaminen sekä rikokset aiheena voivat olla nuorelle arkoja, joten ajattelimme, että nuoren tuli saada kertoa käsityksensä turvallisesti, anonymisti ja luottamuksellisessa ilmapiirissä helposti.

Aineistonkeruumenetelmän eli kyselyn valintaperusteena oli edellisen lisäksi se, että kysely tukee erityisissä olosuhteissa lastensuojelun asiakkaana kasvavien nuorten anonymiteetin toteutumista, jotta he eivät tule tunnistetuksi vastauksistaan. Kysymykset pyrittiin tekemään yksinkertaisiksi ja selkokielisiksi. Näin nuoret oman ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti ymmärtäisivät kysymykset hyvin. Kyselyyn tehtiin pääosin monivalintakysymyksiä, jotta vastaaminen olisi helppoa, sujuvaa sekä mielekästä. Kysymysten määrää pohdittiin ja päätettiin tehdä 10 kysymystä, jotta kaikki jaksavat vastata kysymyksiin. Lopulta kysymyksiä tuli nuorelle 12, yksi kysymys nuoren ja ohjaajan yhdessä pohdittavaksi sekä yksi kysymys ohjaajalle omaa päiväkirjamaista pohdintaa varten.

Pohdimme ennakotarpeet ja haasteet nuorten kirjallisen materiaalin lukemisen ja ymmärtämisen sekä vireystason osalta. Tähän liittyen pohdimme kysymyksien osalta lyhyet, helpot kysymykset parhaiksi sekä ohjaajan läsnäolon antaman tuen mahdollisuuden. Heikkilä kertoo kirjassaan kriteereitä hyvin muotoilluista kysymyksistä, joihin kuuluu muun muassa se, että kysymykset ovat ymmärrettäviä ja selkeitä, eivätkä ne ole liian pitkiä tai monimutkaisia. On myös tärkeää kysyä yhtä asiaa kerrallaan. (Heikkilä 2014, 54.)

Ohjaaja kävi läpi nuoren kanssa luvan opinnäytetyön vastaamiseen, varmistaen nuoren ymmärtävän aiheen sekä vastaamisen vapaaehtoisuuden, että huomioiden ohjaajille itselleen toimitetun ohjeistuksen kyselyyn. Näin vahvistettiin nuoren osallisuutta ja kuulluksi tulemistä, hänen saadessaan itse päättää vastaamisestaan. Tieto oli luotettavaa ja avointa, eikä nuorta johdateltu, eikä tulkinnanvaraa jäänyt analyysivaiheen aikana. Anonyymius ei myöskään olisi välttämättä toteutunut, jos olisimme itse täyttäneet Webropol-kyselyn kysymyspapereiden pohjalta, koska olisimme voineet tunnistaa vastaajan kä-

sialan. Lopuksi nuoren täyttämä paperinen kysely tuhottiin koulukodissa anonyymiteetin suojaamiseksi koulukodin ohjeistuksen mukaisesti. Totesimme, että avoin ilmapiiri, hyvä keskustelu sekä selkeä ennakkoon annettu kirjallinen ohjeistus ohjaajalle olivat tärkeitä aineiston keruussa nuoren tukena. Nuoren vastauksissa oli tärkeää nuoren mielipiteen ja kokemuksien kirjoittaminen tarkasti puheentasoisena, puhekielen muodossa.

Operationalisointi oli koko prosessia kuvaava kokonaisuus, joka toimi opinnäytetyön pohjana. Työn perustana toimi suunnitellut tutkimuskysymykset ja kohteena oleva ilmiö; kiusaamisen sosiaalisessa mediassa. Prosessisuunnitelman tekeminen, läpivienti, ennakkopohdinnat ja looginen päättelyminen määrittivät toimintaamme ja prosessin eri vaiheita. (vrt. Karjalainen ym. 2008, 19–20.) Karjalainen ym. (2008) pohjalta operationalisointi tarkoittaa opinnäytetyössä teoriaviitekehyksen pohjalta muodostettujen teemojen avulla tiedon tuottamista kysymyksien ja vastausvaihtoehtojen suunnittelemiseksi, jotta saimme tietoa ilmiöstä nuorten kokemuksen pohjalta (Karjalainen ym. 2008).

Tässä opinnäytetyössä operationalisointi tarkoitti teoreettisten käsitteiden purkamista empiiriseen muotoon (vrt. KvaliMOTV s.a. a). Aiheena oleva; tiedon tuottaminen siitä, mitä kiusaaminen sosiaalisessa mediassa tarkoittaa nuorille purettiin tutkimuskysymyksiksi: Mitä kiusaamiseen sisältyi sekä miten kiusaaminen ilmentyi. Tämän jälkeen pohdimme, mikä olisi nuorille suunnattuun kyselyyn tuleva kysymys, jonka avulla selvitetään nuoren kokemusta kyseiseen teemaan liittyen. Päätimme kyselyn kysymyksiksi esim. miten kiusaaminen on tapahtunut ja mitä kiusaaminen sosiaalisessa mediassa tarkoitti nuorelle. Etsimme teemaan liittyen tietoa teoreettisen viitekehyksen ohjaamana ja muodostimme vastausvaihtoehdot kyselyn kysymyksiin. Listasimme vastausvaihtoehdot samoin perustein, kuten kysymyksetkin; selkeään ja helposti luettavaan muotoon, jotta nuoren on helppo vastata.

Kysymykset olivat pääosin monivalintakysymyksiä ja vastausvaihtoehtoina oli kiusaamiseen liittyvää termistöä. Esim. kysymykseen 5, miten kiusaaminen sosiaalisessa mediassa on tapahtunut, vastauksiin valittiin termejä; kuvien lähettäminen, uhkailu, häirintä jne. Nuori valikoi vastatessaan kiusaamista kuvaavat termit, miten itse kiusaamisen koki, tai kohdan jokin muu ja lisäsi oman kokemuksensa.

Monivalintakysymyksistä pyrittiin laatimaan monipuolisia, joihin olisi helppo vastata, ja joiden avulla saataisiin rajattua kyselyyn tarvittavat tekijät. Monivalintakysymyksissä sai valita useamman vaihtoehdon sekä niihin oli lisätty kohta jokin muu, jottei rajoiteta tai vääristetä tuloksia määrittämällä, vain tietyt vastaukset. Avoin kysymys antoi vastaajalle mahdollisuuden kertoa omin sanoin oman kokemuksensa ja käsityksensä. Likert-asteikkokysymyksellä kartoitetaan mielipidettä antaen muutamia vaihtoehtoja. (vrt. SurveyMonkey 1999–2023a.) Likert-asteikon kysymyksellä selvitettiin väkivallan uhkaan liittyvää kokemusta, kokiko nuori uhkaa ei ollenkaan, jonkin verran vai paljon. Monivalintakysymykset tuottivat selkeää tietoa analysointiprosessia varten. Nuorten ei ollut pakollista vastata yhteenkään kysymykseen niin halutessaan.

Avoimet kysymykset otettiin kyselyyn, jotta saadaan syvennettyä nuoren kokemaa ilmiötä ja sen luonnetta, lähinnä kiusaamisesta kertomiseen ja tuen saamiseen liittyen. Avoimena kysymyksenä oli: miten sinua voitaisiin auttaa kiusaamistilanteessa ja sen jälkeen. Tämä kysymys oli tarkoitettu nuoren ja ohjaajan yhteiseksi pohdinnaksi. Ohjaajalle suunnatulla avoimella kysymyksellä halusimme tietoa siitä, kuinka nuori on käyttäytynyt kyselyn aikana ja sen jälkeen. Avoimiin kysymyksiin saatiin hyvin vähän vastauksia, joten luokittelu jäi näin ollen tekemättä.

Vilkan (2015) mukaan muodostettaessa miksi-kysymyksiä, pohdittaessa eri vaihtoehtoja ja ratkaisuja ilmiöt näyttäytyvät monimuotoisina. Ilmiön merkitykset muodostuvat ihmisille Vilkan mukaan hyvin eri tavoin. (Vilka 2015, 119.) Teimme itse pohdintaa, mikä olisi kiusaamiseen liittyvien kysymysten osalta olennaisimpia asioita nuoren kokemuksen esiin nostamiseksi. Päätimme tutkia tekoja eli miten ilmiö ilmentyi ja millaisten tekojen avulla sitä tehdään. Onko se henkinen, nuorelle tuotettu mahdollinen loppuelämän aikainen psyykinen vaiva vai sosiaalinen ulkopuolelle jättäminen. Molemmat vaikuttavat nuoreen, nuoren elämään, kehittymiseen ja oppimiseenkin. Päätimme rajata kysymykset tehtyihin toimintoihin, jotta saamme selvitettyä samalla rikoskynnyksen rajan ylittymistä. Jätimme tarkoituksella pois kiusaamiseen liittyvät muodot, kuten henkinen ja sosiaalinen aspekti. Selvitimme ainoastaan, miten usein kiu-

saamista tapahtuu sekä mitä nuori ajatteli kiusaamisesta. Näin tehden toivomme saavamme selville nuoren omia kokemuksia, kuinka nuori itse kiusaamisen kokee ja kenelle siitä voisi kertoa. Tästä raportoitu tulokset-osiossa.

10.2. Aineiston analyysi

Aineiston analyysi toteutettiin kuvailevana määrällisenä analyysinä ja vastaukset raportoitiin prosentuaalisesti. Analyysi voi sisältää yhden tai useamman tekijän analysoinnin (Vilkkä 2021a). Kuvaileva analyysi antoi vastauksia kysymyksiin ”mitä” ja ”kuinka paljon” kuvaillen ilmiötä, sen ilmentymistä, ja kuvaten kuinka paljon esim. kiusaamista ilmentyi (vrt. KvantiMOTV 2009). Analysoimme kyselyn avulla saadut nuorten vastaukset. Kerätyn aineiston pohjalta saatiin raportti Webropolin raportointityökalun avulla. Teimme prosentuaalista vertailua määriin liittyen ja kuvailimme tulokset tulososioon eritellen vastaukset tutkimuskysymysten mukaisesti. Avoimet vastaukset kuvattiin erikseen tulososiossa. Arvioimme tuloksia kokonaisuutena ja johdimme niistä opinnäytetyön lopulliset johtopäätökset.

Vilkan (2015) mukaan aineiston käsittelyllä tarkoitetaan sitä, että tarkistetaan kyselystä saatu materiaali. Kävimme läpi täytetyt lomakkeet, arvioimme laatua tarkistamalla, että kysymykset on ymmärretty ja niihin oli vastattu. Tarkistimme, puuttuuko tietoa, ja sitä oliko johonkin kysymykseen jätetty esimerkiksi vastaamatta. Jos tiettyjä kohtia oli jäänyt täyttämättä, arvioitiin tilanteen vaikuttavuutta kokonaisuuteen. Pohdimme, voiko kyseessä olla kysymyksen muotoiluun tai kysymyksen ymmärtämiseen liittyvä tekijä. (ks. Vilkkä 2015, 104–109.)

Aineiston analyysi tehtiin, kun kaikki vastaukset oli tallennettu ja määräaika oli päättynyt. Kyselylle annettiin hiukan lisää aikaa, jotta saatiin enemmän vastauksia. Analyysi aloitettiin lukemalla kaikki vastaukset läpi useaan kertaan, jotta saimme muodostettua kokonaiskuvan sekä arvioimme, oliko tarvetta painottaa jotain tiettyä teemaa. Joulukuun 2022 aikana kerättiin tarvittavat luvat ja kysely toteutettiin tammi-helmikuun aikana vuonna 2023.

Vilkan mukaan rajaamisesta tulisi huolehtia ennalta valitun tutkimusongelman mukaisesti (Vilkkä 2021a). Tämä tarkoitti opinnäytetyössä sitä, että rajasimme

niin tehtävän, teoriaviitekehysten, tiedonkeruun kuin analyysin etukäteen valmiiksi, keskittymällä kyselyssä tarvittaviin kysymyksiin sekä niiden pohjalta saataviin vastauksiin. Koko prosessin ajan pidimme mielessämme tutkimuskysymykset.

Hypoteesin testaaminen eli teoreettisen tai aiempaan tietoon pohjautuvan ennako-oletuksen vertailu liittyen tulosten pohjalta saatuihin tuloksiin. Hypoteesin pohjalta voitiin arvioida, oliko tulos yleistettävissä perusjoukon osalta. Hypoteesin arviointi tukee tilannetta, jossa vastausten määrä oli suhteellisen pieni. (vrt. Heikkilä 2014.) Hypoteesin testaaminen osana suunnitelmaa oli hyvä valinta, koska hypoteesin testaaminen tuki luotettavuutta mahdollisesti vähäisen vastaajamäärän toteutuessa. Hypoteesimme oli, että sosiaalisessa mediassa tapahtui kiusaamista ja kiusaamisen yhteydessä rikoskynnyksen raja ylittyisi.

11. EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Lähtökohtaisesti opinnäytetyö kosketti erittäin haavoittuvassa asemassa olevia nuoria, joten eettinen arviointi oli jatkuvaa koko opinnäytetyön aikana. Jälkeenpäin pohdimme, että etukäteen tehtävään eettiseen ennakoarviointiin ei olisi ollut tarvetta, koska olimme suunnitelleet nuorten anonymiteetin säilymisen aineistonkeruun toteuttamisena kyselyn muodossa sekä ohjaajien toimiessa koulukodin suosituksesta nuorten tukena vastaamistilanteessa. Näin suojattiin nuorten anonymiteettiä. Ohjaajien läsnäolo toi taustatukea kiusaamisen ollessa arkaluontoinen tutkimusaihe. Tehdessämme analyysia huomasimme, että oli täysin oikea valinta olla tekemättä kyselyä itse nuorille. Huomasimme molemmat mieltivämme, että ”kukahen on vastannut näin”, ajatellen aikaa, jolloin olemme tehneet työharjoittelumme Sairilan koulukodissa. Olimme vakuuttuneita, että meille olisi ollut vaikeaa pitää objektiivinen ote analyysin teossa, ja olisimme saattaneet jopa huomaamatta profiloida vastauksia henkilöiden mukaan sekä tehdä olettamuksia vastausten perusteella.

Kyselyn pysyessä meille anonyyminä, tiedostimme mitkä olivat olettamuksimme, jolloin emme niitä kirjanneet raporttiin. Vilkkä (2021b) mainitseekin herkkyyden tunnistamisen kohteen ollessa läheinen, jottei omat käsitykset vaikuta tehtyihin tulkintoihin (Vilkkä 2021b). Olisimme saaneet haastatteleamalla

ehkä enemmän tietoa, mutta anonymiys ei olisi toteutunut, ja tuloksiin olisi voinut vaikuttaa omat mielipiteemme sekä tietämämme taustatiedot nuorista, esimerkiksi heidän kiusaaja- tai kiusattu taustojen tiedostaminen.

Nuorten asema lastensuojelun asiakkaina asetti vahvan eettisen arvioinnin niin ennakotyön kuin kyselyn osalta, toimien perusteena valituille toimintatavoille. Halusimme huolehtia nuoren hyvinvoinnista, jos kysely esim. aiheuttaisi nuorelle stressiä tai trauman palautumiskokemuksen. Ohjaajan läsnäolo kyselyn jälkeen illan aikana toi turvallisuuden tunteen niin meille kuin nuorelle siitä, että nuorella oli tukea saatavilla sitä tarvittaessa.

Kananen mainitsee tietyn ryhmän kohdistumisen kohderyhmäksi (Kananen 2019, 30). Tässä opinnäytetyössä kaikki koulukodin vakituiset nuoret saivat mahdollisuuden osallistua kyselyyn. Nuorista rajattiin pois ainoastaan erityisen huolenpidon osastolla (EHO) lyhytaikaisesti asuvat nuoret. Osa nuorista oli luonnollisesti poissa, puhekielessä hatkoilla, Sairilan koulukodista. Vilkan (2015) mukaan kyselyn luotettavuutta kuvataan siten, että määrällisessä opinnäytetyössä etsitään vastauksia, miksi ihminen kuvaa tietynlaisia ilmiöitä omien ominaisuuksiensa ja kokemusten perusteella kuvaten samalla ilmiöön liittyviä käsitteitä määrällisyyden lisäksi (vrt. Vilka 2015, 23). Nuoret kertoivat meistä kokemuksiaan avoimesti ja löysivät vastauksissaan useita käsitteitä, mihin liittyivät kiusaamisen. Tämä kuvasi heidän taitoaan kuvata ilmiötä käsitteiden avulla ja me saimme tärkeää tietoa, miten kiusaaminen tapahtui.

Koska Sairilan koulukodin yhteisön ollessa suhteellisen pieni ja kyselyyn vastanneiden määrän ollessa toivottua pienempi päätimme analysoida tulokset prosentuaalisesti. Yleensä määrällisessä opinnäytetyössä kuvataan tuloksia frekvenssin eli lukumäärien avulla (Tilastokeskus s.a.). Tässä opinnäytetyössä vastaajien lukumäärän ilmoittaminen voisi vaikuttaa nuorten anonymiteettiin. Kosonen ym. (2018) mukaan tutkimuksissa ja opinnäytetöissä tutkija joutuu pohtimaan ja arvioimaan saamiensa tulosten luotettavuutta sekä uskottavuutta, mutta myös mahdollisen haitan ilmentymistä tutkittavalle sekä näiden välisiä suhteita. Käytännössä tutkija joutuu siis miettimään, kuinka paljon hän esittää aineistonäytteitä parantaakseen raporttiaan ja mitä hänen on jätettävä pois turvatakseen anonymiteetin. (Kosonen ym. 2018.) Pidämme tärkeänä nuorten yksityisyyden suojaamisen eettisyyden näkökulmasta.

Jos ilmoittaisimme tässä opinnäytetyössä vastaajien määrän, toisi se ristikkäin vertailun mahdollisuudesta helpon nuorille. Sairilan koulukodissa on tiedossa, että nuoret tekevät ristikkäin vertailuja myös ohjaajista. Ristikkäin vertailu tarkoittaa sitä, että nuoret yhdistelevät saamiaan tietoja. Vastaaajamäärän ilmoittaminen helpottaisi myös vastaajavaihtoehtojen poissulkemista ja näin ollen yksittäisen vastaajan paljastuminen olisi vaarassa. Tunnistamisessa voi käyttää useamman tiedon sekä tiedonlähteen yhdistelmiä (Kuula-Luumi 2018). Tunnistettavuuden syntyminen voi tulla myös epäsuorien yhdistelmien takia (Niemi 2019).

Tutkimustulosten raportoinnin perussääntö on anonymiteetin turvaaminen, jos sellaista on luvattu ja se voi vaatia tapauskohtaista ja huolellista harkintaa, varsinkin, jos käytetään suoria lainauksia (Kuula-Luumi 2018). Opinnäytetyössämme osoitamme tutkijan eettistä ammattitaitoa ymmärtämällä kokonaisuuden sekä siihen liittyvät haitalliset tekijät, jonka vuoksi kyseiseen päätökseen olemme varmuuden vuoksi päätyneet (vrt. Kosonen ym. 2018). Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen emme myöskään lähde erottelevaan vastauksia iän perusteella. Näin toimien pystymme säilyttämään vastaajien anonymiteetin.

Eettisen ja hyvän opinnäytetyön tekeminen edellyttää hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus huomioitiin prosessin eri vaiheissa. Tiedonhankinta perustui luotettaviin ja ajankohtaisiin lähteisiin. Opinnäytetyö on suunniteltu ja toteutettu sekä raportoitu vaatimusten mukaisesti tietosuoja, eettisyys ja luotettavuus huomioiden. Hyvä tieteellinen käytäntö, kuten ennakoon sovitut toimintatavat, huolellinen ja tarkka ote sekä aineiston säilyttäminen tietosuojan mukaisesti piti sisällään eettisesti luotettavan toiminnan näkökulman huomioimisen opinnäytetyössä. Raportointi tuki käytännön toteutumista koko prosessin ajan. (vrt. TENK.fi. 2021.) Suurin osa lähteistämme oli ajantasaisia ja luotettavia tutkimuslähteitä. Koulukodin nuoriin liittyviä tutkimuksia emme löytäneet Suomesta viime vuosilta, vaan käytimme vuonna 2011 ilmestynyttä validia lähdettä.

Hankimme tutkimusluvut ja teimme ennakkoarviointia, menetelmäsuunnitelma ja toteutus toteutettiin sovitun suunnitelman mukaisesti. Raportoinnissa huo-

mioitiin avoimuus. Vuorovaikutus opinnäytetyön tekijöiden kesken pidettiin hyvänä ja avoimena niin tiedonkulun kuin eri vaiheissa tapahtuneen tiedonkeräämisen ja opinnäytetyöhön käytetyn ajankäytön tasapuolisuutena. Etsimme yhdessä tietoa, pohdimme, analysoimme ja teimme johtopäätöksiä.

Metsämuurosen mukaan hyvä laadullinen raportti muodostui laadukkaiden apuvälineiden käyttämisestä niin teknisiin tarpeisiin kuin havaintojen käsitteellistämiseen selkeiksi. Opinnäytetyön tehtävää tarkastellaan eri vaiheiden aikana. Tehdään havaintoja, mutta pidetään alkuperäinen materiaali esillä, eikä häivytetä sitä. Metsämuuronen mainitsi tärkeänä sen, ettei tutkija ohjaa tutkittavaa tietoa liikaa tiettyyn ennalta määritettyyn muottiin, eikä määritä etukäteen ohjaavia teemoja esim. tietyn kysymyksen muodossa. (Metsämuuronen 2008, 58.)

Huolehdimme, että kysymysten muodostamisvaiheessa ei ohjattu eikä määritetty liikaa kysymysten rakennetta. Pidimme teorian ja viitekehyksen olennaisesti mielessä kysymyksiä muodostettaessa. Analyysivaiheessa tunnistimme alkuperäisen materiaalin ja kunnioitimme vastaajien esille tuomia käsityksiä ja kokemuksia. Emme antaneet omien käsitystemme muokata tietoa ja sen tulkintaa eri vaiheiden aikana esim. rikollisuuteen liittyvän arvoasetelman tai omien asenteiden osalta. Olimme avoimena saadulle uudelle tiedolle. Informoimme opinnäytetyöhön osallistuvia ja keräsimme aineistoa luotettavan sähköisen järjestelmän avulla, huomioimme anonymiteetin sekä luottamuksellisuuden rajapinnat.

Kerroimme avoimesti, mitä menetelmiä käytimme sekä kuvasimme avoimen prosessin selkeästi raportin muodossa. Toimimme kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009) mainitsivat; teimme eettisiä valintoja menetelmän sekä muiden tehtyjen valintojen kuten aiheen, aiheen tärkeyden, aineiston keruutavan, sekä analyysin valinnoissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127–128.)

Luotettavuutta voidaan arvioida Vilkan (2021b) mukaan myös opinnäytetyön tekemisen jälkeen. Hän mainitsee esim. tutkimusaineiston esittämisen ohjaajalle tärkeänä tekijänä luotettavuudessa. Tietosuojan säilyttäminen toisena tärkeänä tekijänä luotettavuuden osoittamisessa. Valinnat ja tehdyt perustelut,

kuten edellä mainittu nuorten anonymiteettiin liittyvä aineistonkeräämisen valinta kuvaa luotettavuuden toteutumista anonymiteetin säilymisessä. Nuoren yksityisyyden suojan säilyminen oli koko opinnäytetyön ajan taustatekijänä luotettavuuden osalta. Näin myös nuoret pystyivät luottamaan, ettei heidän anonymiteetin suojansa rikkoudu ja voimme toimia luottamuksellisessa ilmapiiressä. Kysely voidaan toteuttaa uudestaan ja saadaan samat tulokset eli luotettavuuden osalta rehabiliteetti eli toistettavuus kuvaa luotettavuutta. (ks. Vilka 2021b.)

Luotettavuutta tuotettiin tässä opinnäytetyössä avoimen raportoinnin muodossa. Kuvasimme, mikä oli tutkimuksen kohteena ja miksi teemaa tutkittiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140). Lisäksi kyselyssä kysyttiin samaa asiaa kaksi kertaa, mikä osoitti luotettavuutta tulosten ollessa samansuuntaiset pienestä vastaajamäärästä huolimatta. Uhkaaminen, kuvien jakaminen ja häirintä kuvattiin nuorten vastauksissa kahden eri kysymyksen kohdalla, mikä osoitti meistä pienenkin joukon osalta tulosten toistettavuutta.

Vilka (2021b) mainitsee luotettavuuden osalta sisäisten ristiriitojen puuttumisen ilmentävän luotettavuutta. Tarkoittaen sitä, että käsitteet, joita on käytetty pohjautuvat teoreettisesta viitekehyksessä tutkittuun tietoon ja tuotos perustuu toteutettuun ja selkeästi kuvattuun opinnäytetyön prosessiin. Lähdekritiikki on perusteltua. On tärkeää osata perustella omat valinnat, toteutus sekä mahdolliset epäkohdat. (Vilka 2021b.) Työskentelytapamme oli järjestelmällistä ja toteutimme suunnitelmaa johdonmukaisesti. Arvioimme lähteitä matkan varrella ja jätimme muutaman lähteen pois. Pohdimme ja arvioimme valintojamme. Erityinen eettinen herkkyyks tutkimusaineiston asianmukaisessa säilyttämisessä turvallisessa tallennustilassa koulun arkistossa. Etukäteen pohdittiin yhdessä koulukodin kanssa tietosuojaan liittyvät asiat, kuten esim. Koulukoti huolehti kyselylomakkeen hävittämisen.

Mittarin validiteettia Vilka (2021a) kuvaa kykynä ja kyselynä, onko teoriaviitekehyksen käsitteet osattu siirtää kyselyn kysymyksien muotoon oikein, jotta saadaan vastauksia tutkimustehtävään liittyen (Vilka 2021a). Tarkastelimme jälkepäin empiirisyyttä: mittaako kysely tutkittavaa ilmiötä. Mittari eli kysely mittasi sitä, mitä oli tarkoituskin. Kyselyyn oli valittu oikeat kysymykset mittaa-

maan etsittävää tietoa, teoriaviitekehys oli hyvin valittu ja tietoa saatiin selvitettyä vastausten vähäisestä määrästä huolimatta hyvin. Teeman tärkeys sekä vastaajien anonymiteetin suojaaminen onnistui. Raportointi tehtiin helposti luettavaan muotoon. Kyselyn kysymykset olivat helposti ymmärrettäviä, koska nuoret eivät tarvinneet ohjaajien tukea vastaamiseen. Myös kyselyn toistaminen onnistuisi uudestaan. Pätevyyttä tarkastelimme tiettyjen vastausten toistumisena kyselyn tuloksissa, vastaajamäärän ollessa hiukan pienempi, kuin oletettiin.

Saturaario eli aineiston kylläntyminen tunnistettiin mahdolliseksi puutteeksi jo etukäteen. Tunnistimme, että vastauksia voisi tulla paljon tai niitä voisi tulla vain muutama. Vastausten osalta tulosten toistuvuutta ei saavutettu. Tämä mahdollisuus tunnistettiin jo etukäteen. Hypoteesi oli muodostettu kaiken varalta tuottamaan tietoa mahdollisen vähäisen vastausmäärän kohdalla.

Olimme valinneet omasta arvonäkökulmasta katsottuna meille tärkeän aiheen, jonka avulla syvensimme tietoa kiusaamisen eri muodoista sosiaalisessa mediassa koulukodin erityisessä ympäristössä. Sosiaalinen media on osa nykynuorten kasvu ympäristöä. Nuoret osallistuivat vastaamalla kyselyyn avoimesti sekä kertomalla omat käsityksensä. He olivat osallisina, tulivat kuulluiksi ja vaikuttivat yhteisöönsä luoden samalla uutta ymmärrystä opinnäytetyön teemaan liittyen. Tärkeänä pidimme suunnitelmallisuutta työn eri vaiheissa niin etenemisen, onnistumisen kuin tulosten osalta. Lähteiden valinnassa tutkittiin lähteen sopivuus ja laatu.

Se miksi tutkimme koulukodin asiakkaita, viestii eettistä tärkeyttä, erityisen kasvu ympäristön valintaa opinnäytetyön kohteeksi sekä ajankohtaista tärkeää teemaa sosiaalista mediaa nuorten kasvu ympäristönä nykypäivänä. Halusimme nostaa esille muutoksen kasvu ympäristön osalta sekä huomioida oman osaamisen syventämisen näiltä osin. Syvensimme tietoa nuorten kiusaamiseen liittyvien uusien muotojen ilmenemisen osalta sekä siitä, kuinka tukea voidaan antaa sosiaalialaan ja kasvu ympäristöön kiinnittyvänä sosiaalisena teemana. Aihetta rajattiin niin, että emme tutkineet verkossa tapahtuvaa kiusaamista pelimaailmassa, vaan pelaaminen rajattiin pois.

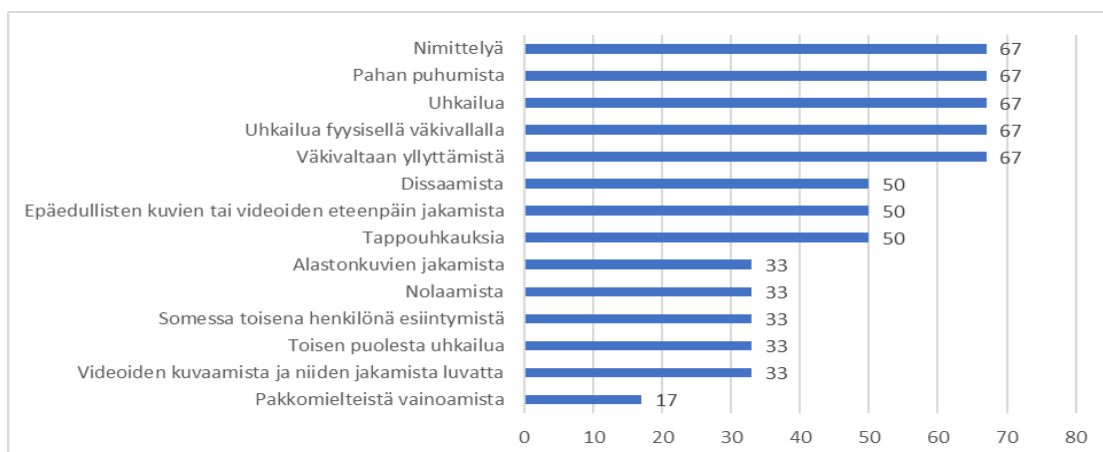
Teimme laadukkaan menetelmäsuunnitelman ja suunnittelimme toteutuksen sekä aikataulun, jota noudatettiin. Tavoitteenamme oli raportoida laadukkaasti huomioiden eri vaiheet koko prosessin aikana ideoinnista ja suunnitelman tekemisestä loppuraportointiin. Kirjasimme ajantasaisen etenemisen, toimien prosessin aikana järjestelmällisesti, puolueettomasti ja tarkasti, hyvien käytänteiden mukaisesti.

12. TULOKSET

Kuten aiemmin kerroimme, esitämme vastaukset ainoastaan prosentuaalisesti. Vastausprosenttimme oli 33 % kokonaisotoksesta. Kokonaismäärään on huomioitu koulukodista luvattomasti poissaolevat oppilaat. Opinnäytetyömme tutkittavien ollessa lastensuojelun asiakkaita oli tutkimuslupa pyydettävä vanhemmilta ja sosiaalityöntekijöiltä sekä nuorelta itseltään. Tutkimuslupa oli saatu 44 %:lle, valitettavasti kaikki eivät kuitenkaan lopulta opinnäytetyön kyselyyn osallistuneet, vaikka tutkimuslupa oli heiltä saatu. Kyselylomakkeessa olimme tarkentaneet, että Sairilan koulukodin entisellä oppilaalla tarkoitamme aikaa, jolloin vastaaja ja entinen oppilas ovat asuneet yhtä aikaa Sairilassa. Kysymyksissä olimme tarvittaessa tarkentaneet, että vastaajan on ajateltava Sairilan koulukodin oppilaita vastauksessaan.

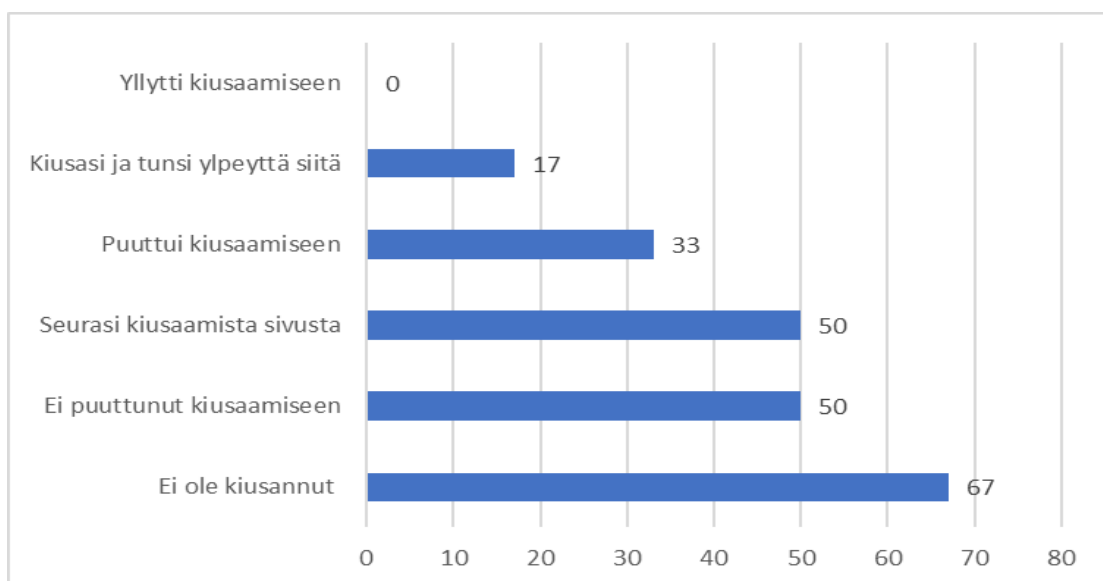
12.1. Nuorten kokemukset kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa

Kuvassa kaksi on esitetty prosentteina mitä nuorten mielestä kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa sisältyi. Eniten vastauksia saivat nimittely, uhkailu, pahan puhuminen ja väkivaltaan yllyttäminen sekä uhkailu fyysisellä väkivallalla. Myös tappouhkauksia, dissaamista sekä epäedullisten kuvien että alastonkuvien jakamista pidetään kiusaamisena. Dissata-sana on slangia ja tarkoittaa väheksymistä, loukkaamista yms.

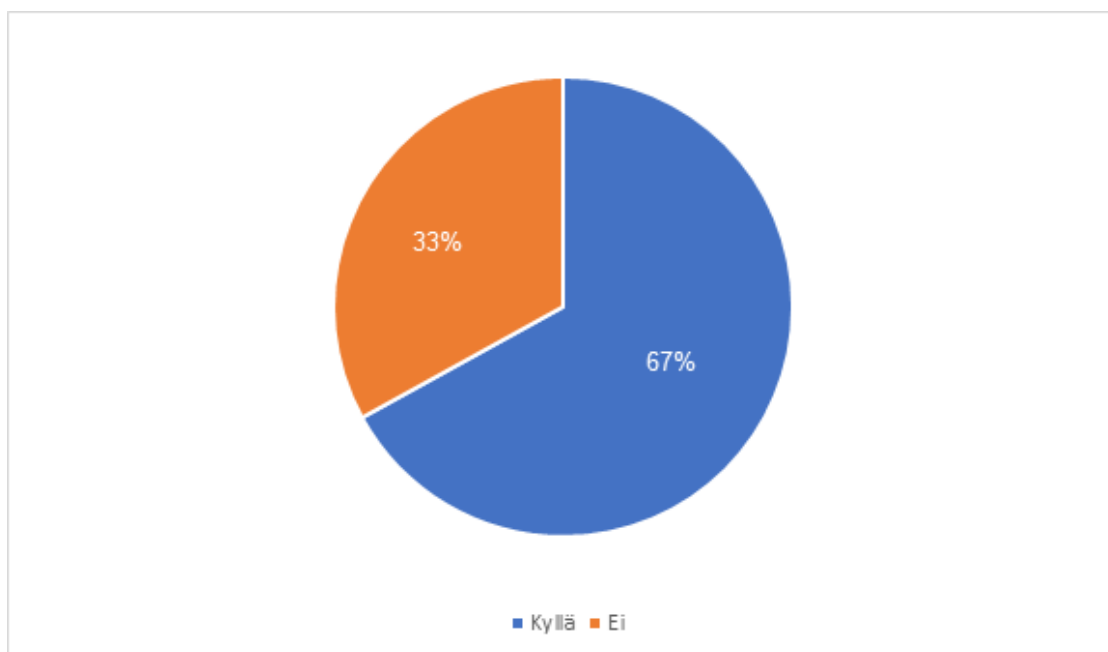
Kuva 2. Mitä kiusaaminen sosiaalisessa mediassa pitää sisällään.

Kuvassa kolme olemme selventäneet Sairilan koulukodin nuorten erilaisia rooleja kiusaamistapauksissa. Vastaajista 17 % kertoi kiusanneensa Sairilan koulukodin entistä tai nykyistä oppilasta sosiaalisessa mediassa, ja kokeneensa siitä ylpeyttä sekä hyvän olon tunnetta. Tähän vastaajaryhmään liittyi myös kiusatuksi joutumista. Vastaajista 50 % kertoi seuranneensa sivusta kiusaamista sosiaalisessa mediassa, mutta kiusaamiseen yllyttämistä ei kuitenkaan ollut tapahtunut ollenkaan. Vastaajista 33 % kertoi puuttuneensa ja 50 % ei ollut puuttunut kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa. Vastaajista 17 % oli valinnut molemmat vaihtoehdot. Vastaajista 67 % ei ole kiusannut sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin oppilasta.

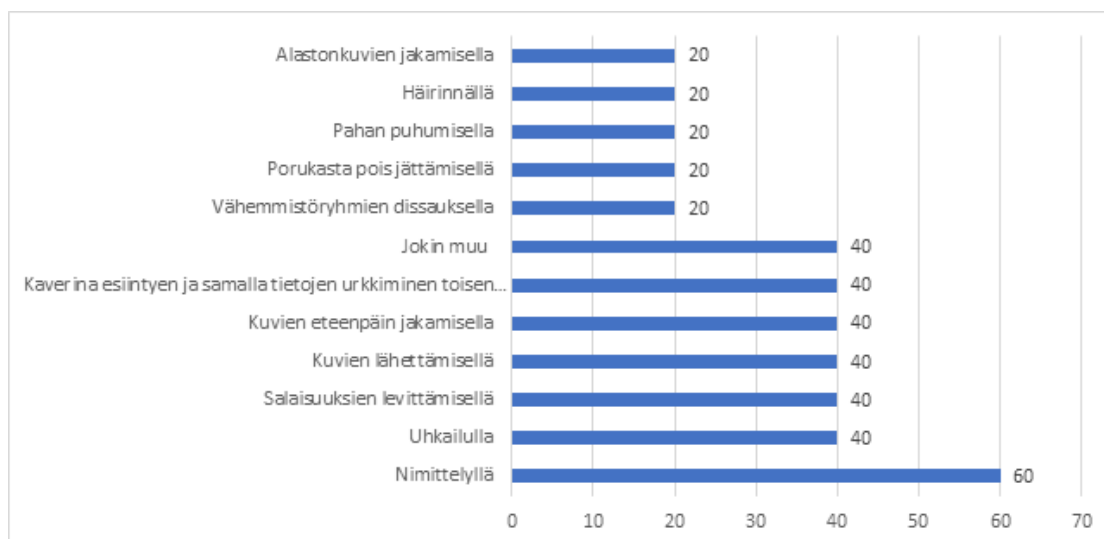
Kuva 3. Kiusaamiseen liittyvien roolien toteutuminen Sairilan koulukodissa.

Vastaajista 100 % kertoi kiusaamista tapahtuvan SnapChatissä ja 67 % kertoi kiusaamista tapahtuvan TikTokissa, 50 % Instagramissa, ja 33 % vastasi kiusaamista tapahtuvan WhatsAppissa, Messengerissä ja Discordissa. Facebook, Twitch ja Steam saivat 17 % vastaajia. Vastaajista 17 % oli vastannut ”Muu, mikä?” kohtaan Yubon. Vastaajista kukaan ei valinnut sosiaalisen median kiusaamispaikaksi YouTubea, Twitteriä, Google+, LinkedInia, last.fm tai Flickr. Vastaajista 67 % kertoi joutuneensa kiusatuksi sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin entisen tai nykyisen oppilaan puolelta (kuva 4).

Kuva 4. Sairilan koulukodin nuorten kokema kiusaaminen.

Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin oppilaiden keskuudessa (Kuva 5) ilmenee 20 % vastaajien mielestä porukasta pois jättämisellä, mutta aiemmin esitetty, yhteisistä ryhmistä pois jättämistä ei pidetty kiusaamisena. Vastaajista 40 % oli vastannut Muu, mikä? -kohdassa Sairilan koulukodin oppilaiden keskuudessa tapahtuvaksi kiusaamiseksi: väkivalta, vainoaminen, toisen leimaaminen, tarinoiden keksiminen sekä ei hajuakaan. Oppilaiden keskuudessa esiintyy lisäksi mm. nimittelyä, uhkailua, kuvien lähettämistä sekä salaisuuksien levittämistä. Vastaajista 40 % kertoi Sairilan koulukodin oppilaiden keskuudessa sosiaalisessa mediassa näkyvän kaverina esiintymistä ja samalla tietojen urkkimista toisen puolesta.

Kuva 5. Nuorten mielipide kiusaamisen ilmentymisestä prosentteina Sairilan koulukodissa.

Kiusaamista sosiaalisessa mediassa koulukodin oppilaiden kesken ei ole vastaajien mukaan ollut viimeisen kolmen kuukauden aikana kuin satunnaisesti (50 %). Jokin muu -kohtaan oli 67 % vastaajista luetellut mm. ”En muista” ja ”en tiää”. Vastausvaihtoehdot: päivittäin, viikoittain ja noin kerran kuukaudessa saivat 0 % vastauksia.

Tunteita, joita kiusaaminen sosiaalisessa mediassa vastaajien mukaan herättää ovat: Pahaa mieltä (33 % vastaajista), häpeää (33 % vastaajista), ahdistusta (17 % vastaajista), turvattomuutta (17 % vastaajista), ylpeyttä (17 % vastaajista), vihaa (17 % vastaajista) ja hyvän olon tunnetta (17 % vastaajista). Vastaajista 50 % oli listannut Jotain muuta, mitä -tunnevaihtoehtoon mm. turhautuneisuutta ja ei mitään. Iloa tai syyllisyyttä -vaihtoehtoja ei ollut kukaan valinnut.

Vastaajista 60 % mainitsi omaohjaajan, ohjaajan, sosiaalityöntekijän ja koulunkäynninohjaajan sellaiseksi, jolle kiusaamisesta voisi kertoa. Vastaajista 40 % mainitsi kaverin koulukodista, 60 % kaveri koulukodin ulkopuolelta ja 40 % opettajan. Vastauksissa esiintyi myös harjoittelijalle (20 %) ja perheenjäsenille (20 %) kertominen. Kyselyyn osallistuneista 33 %:lta ei saatu vastausta. Vastausvaihtoehdoissa ollut ”erilaiset chatit esim. Sekaisin ja Sua varten so-messa” ei saanut yhtään vastausta.

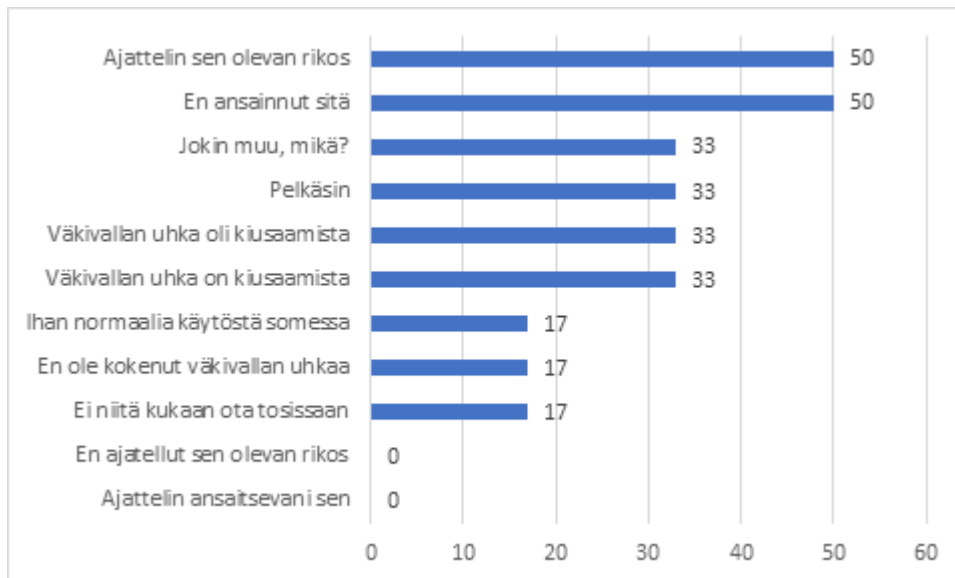
Vastauksia avoimeen kysymykseen, jossa selvitettiin: kuinka nuorta voitaisiin auttaa kiusaamistilanteessa tai sen jälkeen, tuli vähän. Vastauksissa esiintyi

mm. ”hoidan itse omat ongelmani”, ”raha auttaa” ja ”selvittely ja rauhoittelu”. Ohjaajat olivat omaan avoimeen kysymykseensä kertoneet, että nuoret olivat vastanneet kysymyksiin hyvällä asenteella, rehellisesti ja pohtien monivalinta-kysymyksiä. Ohjaajien vastauksien perusteella kukaan nuorista ei ollut kaivannut apua kyselyn täyttämässä.

12.2. Rikoskynnyksen ylittyminen

Sairilan koulukodin oppilaat ovat kokeneet väkivallan uhkaa jonkin verran. Tätä oli kysytty asteikolla 1= En ollenkaan, 2= Jonkin verran, 3= Paljon, ja vastauksien keskiarvo oli 1,8. Selvitimme myös sitä, oliko vastaaja kokenut väkivallan uhkaa sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin entisen tai nykyisen oppilaan puolelta (kuva 6). Vastaajista puolet ajatteli tapahtuneen olevan rikos, samoin puolet vastaajista oli ajatellut, että ei ollut ansainnut sitä. Niistä vastaajista, jotka eivät olleet joutuneet kiusatuksi, 50 % oli kokenut väkivallan uhkaa sosiaalisessa mediassa.

Vastaajat myös ilmoittivat väkivallan uhan olevan normaalia käytöstä sosiaalisessa mediassa ja ettei niitä oteta tosissaan. Jokin muu, mikä -vastausvaihtoehtoon oli 33 % vastaajista maininnut mm. ”kiusaamisen olevan sairasta toimintaa, mihin täytyisi osata puuttua paremmin ja nopeammin” sekä ”normaalia :D”. Vastaajista 33 % oli pelännyt väkivallan uhkaa. Vastaajista 17 % oli pelännyt väkivallan uhkaa ja ajatellut sen olevan rikos, mutta samalla kertonut, ettei kukaan ota uhkauksia tosissaan. Kukaan ei ollut valinnut kohtia ”Ajattelin ansaitsevani sen” ja ”en ajatellut sen olevan rikos”.

Kuva 6. Nuorten ajatuksia väkivallan uhan kokemisesta.

Selvitimme vastaajilta, ovatko he ajatelleet, onko sosiaalisen median kiusaamistapauksissa voinut ylittyä rikoskynnyksen raja. Kyselyyn vastaajista 17 % jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Kysymykseen vastanneista 100 % oli sitä mieltä, että rikoskynnyksen raja voisi ylittyä sosiaalisen median kiusaamistapauksissa.

13. JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimuskysymykseen liittyen nuoren mielipiteeseen siitä kelle kiusaamisesta voi kertoa, havaitsimme vastaajilla olevan useita luotettavia aikuisia sekä kavereita, joille puhua kiusatuksi tulosta. Mäkelä (2016) kertoi THL:n seminaarissa, että lapsi tarvitsee kuulluksi tulemista ja tunnetta siitä, että heidän olemassaolonsa tuo jollekin iloa. On merkittävää olla arvokas osa kokonaisuutta. Jos näin ei tapahdu ja lapsi kokee henkistä kipua, hälyttävät aivoissa samat aivolohkon osat kuin fyysisessäkin kivussa. Mäkelä kertoi häpeän lisäävän masennusta sekä vihamielisyyttä, jotka puolestaan lisäsivät pahantahtoisuutta toisia kohtaan, aiheuttaen lisääntyntä vaaraa syrjäytetyksi tulemiselle. (Mäkelä 2016.) Selvitimme nuorilta yleistä mielipidettä siitä, mitä kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa sisältyy. Hieman yllättäen yhteisistä ryhmistä pois jättäminen ei ollut vastaajien mielestä kiusaamista sosiaalisessa mediassa.

Internetin ja sosiaalisen median lieveilmiönä on noussut esiin puhetapa, jota pidetään yleisyytensä vuoksi normaalina, ja jossa toista henkilöä voi loukata myös ilman anonyymiutta (Huovinen 2017). Tämä on erityisen haitallinen kehityssuunta, koska ihmiset hyväksyvät helposti asiat, jotka normalisoituivat arkeen. Vaikka tällaisen puhetavan haitallisuus ja loukkaavuus on selkeää, eikä se täytä yleistä käsitystä toisen hyvästä kohtelusta. (Huovinen 2017.) Kyselyn vastausten perusteella nuoret ymmärtävät, että rikoskynnys voi ylittyä, mutta rikoskynnyksen mahdollisesti ylittäviä asioita pidetään kuitenkin valitettavasti hyvin normaalina käyttäytymisenä sosiaalisessa mediassa. Näihin lukeutuu mm. alastonkuvien lähettäminen, uhkailu ja väkivallan uhka.

Rikoskynnyksen rajan ylittämiseen liittyvän kysymyksen vastausvaihtoehdoissa olisi ollut hyvä olla myös vaihtoehto ”en tiedä”, vaihtoehtojen ”kyllä” ja ”ei” lisäksi. Kysymykseen vastanneista 100 % oli sitä mieltä, että rikoskynnyksen raja voisi ylittyä sosiaalisen median kiusaamistapauksissa, joten puuttuva 17 % ei vaikuttanut tuloksen luotettavuuteen. Ennakko-oletuksemme rikoskynnyksen ylittämiseen oli, että ei-vastauksia olisi tullut myös.

Yllättävää oli se, että kyselyyn vastanneiden mukaan kiusaamista ei ollut heitä kohtaan ollut edellisten kolmen kuukauden aikana. Lisätietoa kyselyssä tuli siitä, että kiusaamista tapahtuu myös Yubo-alustalla. Yubo on ranskalainen sosiaalisen median alusta nuorille, jotka käyttävät Applen puhelinta. Yubon tavoitteena on, että nuori voi kuulua johonkin, voimaantua, tutkia maailmaa ja löytää itsensä. Turvallinen ja hauska virtuaalinen tila. Yubossa löytyy chat, nuoriso voi luoda yhteisön tai liittyä yhteisöön. Yubossa löytyy myös pelejä ja livestreameja eli reaaliajassa tapahtuvia suoralähetyksiä (Yubo 2023.)

Sairilan koulukodin oppilaiden mielestä kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa sisältyy nimittelyä, väkivaltaan yllyttämistä, epäedullisten kuvien ja videoiden jakamista, nolaamista, videoiden kuvaamista ja niiden jakamista luvatta, uhkailua, dissaamista, fyysisellä väkivallalla uhkailua, tappouhkauksia, sosiaalisessa mediassa toisena henkilönä esiintymistä, toisen puolesta uhkailua, pahan puhumista, alastonkuvien jakamista sekä pakkomielteisesti vainoamista.

Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin oppilaiden kesken ilmenee kuvien lähettämällä, kuvien eteenpäin jakamisena, kaverina esiintyen ja tietojen urkkimisena toisen puolesta, nimittelynä, uhkailuna, porukasta pois jättämisenä, salaisuuksien levittämisenä, pahan puhumisena, häirintänä, alastonkuvien jakamisella, vähemmistöryhmien dissauksena, vainoamisena, väkivallan uhkana, leimaamisena ja tarinoiden keksimisellä.

Kuten jo aiemmin olemme kertoneet, voi kiusaaminen olla hyvin traumatisoivaa. Traumaattiset kokemukset voivat vaikuttaa oppimiseen, jolloin aivojen täysi kapasiteetti ei ole käytössä ihmisen kokeman pelon ja uhan sekä näistä johtuvan aivojen hälytystilan vuoksi. Trauman psyykkisenä oireena voi esiintyä mm. paniikkihäiriöitä. (Talala 2020c.) Sairilan koulukodissa esiintyvä väkivallalla uhkailu, vainoaminen, alastonkuvien jakaminen sekä muut kiusaamistavat voivat siis vaikeuttaa nuorten oppimista entisestään.

Kyselyssä oppilaalle oli viimeisenä kysymyksenä avoin kysymys: Miten sinua voitaisiin auttaa kiusaamistilanteessa tai sen jälkeen? Tarkoituksena oli, että oppilas pohtisi asiaa ohjaajan kanssa, mutta oppilaat olivat halunneet tehdä myös tämän itsenäisesti. Ohjaajien omaan kysymykseensä kommentoinnin perusteella vastaajien vireystila ei enää ollut hyvä kyselyn lopussa. Myös ohjaajat olivat vastanneet omaan avoimeen kysymykseensä vähäsanaisesti. Vastaukset jäivät tästä syystä hieman vaillinaisiksi molempien kysymysten osalta.

Oppilaiden väliset suhteet ja niissä esiintyvät normit voivat olla esteenä kiusaamisesta kertomiselle esim. epänormaalina normina lojaalius toista kohtaan. Myöhemmin tapahtuva mahdollinen eristäminen asian tultua esille voi olla isompi rangaistus, kuin kiusaajan ilmoittaminen aikuiselle. Jos paljon vaikutusvaltaa omaava ryhmän jäsen nostaa kiusaamisen esille, niin tällä mainitaan olevan suuret vaikutukset kiusaamisen estämisessä. Kiusaaminen liittyy suuresti sosiaalisiin suhteisiin, yhteisössä oleviin kulttuurisiin sekä epävirallisesti tunnistettuihin normeihin. (Hamarus 2006, 204–206.)

13.1. Tulosten käyttökelpoisuus ja jatkotutkimuskohteet

Vastauksista selvisi yleistä kuvaa Sairilan koulukodin oppilaiden ajatuksista, mutta vastaajamäärän jäädessä suhteellisen pieneksi ei opinnäytetyön tulokset ole täysin luotettavia. Olettamuksemme on, että vastaajien määrän ollessa isompi, olisimme saaneet enemmän vastauksia myös kiusaajilta ja näin ollen päässeet analysoimaan luotettavammin syy- seuraus -suhteita siitä, ovatko kaikki kiusaajat olleet myös itse kiusattuja, viitaten keräämäämme teoriatietoon.

Tutkimukset ovat aina tietyistä puitteista tehtyä tutkijan omaa ajatelmaa, jolloin on todennäköistä, että joku toinen olisi tehnyt samasta tutkimuksesta erilaisen tuotoksen. Voidaan siis sanoa, että tutkimuksista niin kvalitatiivinen kuin kvantitatiivinenkin ovat aina vain yhdenlaisia versioita tutkimuksesta eikä niistä saa aina absoluuttista ja objektiivista tietoa. Tutkimuksen päätelmät ovat aina sidoksissa muun muassa tutkijaan, aikaan ja paikkaan. (KvaliMOTV s.a. b.) Mielestämme opinnäytetyömme informaatioarvo on kuitenkin hyvä, ja saimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Myös vastausprosenttimme oli hyvä sen ollessa 33 %. Verkkotutkimuksissa 20–30 % vastausprosentti on jo erittäin hyvä (Surveymonkey 1999–2023b).

Uusia kyselyjä Sairilan koulukotiin tehtäessä on hyvä ottaa huomioon, että kyselyihin vastaaminen on nopeaa ja helppoa. Avoimet kysymykset jättäisimme pois, sen sijaan yrittäisimme saada haluamaamme avoimeen kysymykseen vastauksia muutoin. Monivalintakysymykset osoittautuivat hyväksi vaihtoehdoksi. Opinnäytteemme esittämisen myötä kyselyn tulokset menevät Sairilan koulukodin kiusaamisen vastaiselle työryhmälle, joka pystyy käyttämään tuloksia toimintansa kehittämiseen.

Sairilassa kiusaamisen vastaisessa työssä käytetään David Snowdenin kehittämää Cynefin-mallia. Cynefin järjestelmä on toimintaympäristön ymmärtämisen ja johtamisen työkalu, jota käytetään Sairilassa parhaan mahdollisen toimintamallin valitsemiseen. (kts. Hietaniemi 2020.) Käytännössä tämä Sairilassa tarkoittaa sitä, että kiusaamistapauksen tultua ilmi, siihen puututaan esimerkiksi valitsemalla, ketkä ovat parhaat henkilöt hoitamaan tilanteen selvittä-

mistä. Kiusaamistyöryhmä pohtii myös eri toimintatapoja sekä nimeää henkilön, joka on kiusaamistapauksen selvittämisestä vetovastuussa. Kyselyyn vastanneiden nuorten ohjaajat tietävät vastaukset, ja näin ollen voivat jatkossa kiinnittää huomiota kyseisiin aiheisiin keskusteluissa ohjattavansa kanssa. Pohdimme, että voisiko oppilaiden kanssa ottaa kiusaamisasioita esille säännöllisesti esimerkiksi erilaisten viikkopalaverien yhteydessä, jotta nuoret saavat tietoa ja tukea kiusaamiseen liittyviin asioihin. Näin tehden nuoret tulisivat kuulluiksi ja heitä osallistettaisiin kiusaamisen vastaiseen työhön.

Uutena opinnäytetyön aiheena ajattelimme, että olisi hyvä tehdä yksi laaja kysely koko maan koulukodeille. Näin saataisiin laaja otanta sosiaalisen median kiusaamistapauksista koulukodeissa. Vaikka emme voineet itse anonymiteetin pohjalta tehdä haastattelua, pohdimme sen olevan kuitenkin parempi vaihtoehto syvällisemmän tiedon kartoittamiseksi haastattelijan ollessa tuntematon. Tällöin ennakkotiedot vastaajasta eivät häiritse objektiivisuutta toteutuksessa.

Toisena vaihtoehtona pohdimme nuorille suunnattua omaa sähköistä kyselyä. Yhteisöllisyys voisi olla uutena kiusaamista ehkäisevänä opinnäytetyön aiheena koulun osalta. Miten yhteisöllisyys ilmentyy ja voisiko yhteisöllisyyttä kehittää kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen liittyen verkkomallisessa yhteisöllisessä koulumaailmassa. Sosiodigitaalinen yhteisöllisyys mainitaan EU:n koossaamassa Innovative schools: Teaching & Learning in the Digital Era Workshopin dokumentaatioissa. Yhteisöllisyyden verkossa mainitaan lisäävän yhteistä oppimiskokemusta ja samalla yhteisöllisyyttä ja positiivisuutta yhteisen toiminnan avulla. (ks. European parliament 2015, 26.)

13.2. Opinnäytetyön prosessin pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa määrällisen tutkimusmenetelmän avulla opinnäytetyön aiheen mukaisesti perustuen tutkimustehtävään. Karjalainen ym. (2008) mainitsevat, että kvantitatiivinen eli määrällinen opinnäytetyö pohjautuu määrällisyyden kuvaamisena, mikä yleensä toteutetaan frekvenssien avulla. Tässä opinnäytetyössä päätettiin anonymiteetin suojaamiseksi kuvata tulokset prosentuaalisesti sekä tulosten kuvaamisessa pyrittiin tuomaan esille nuorten käsitykset ja mielipiteet olemassa olevasta todellisesta tilanteesta. (ks. Karjalainen ym. 2008, 19.) Määrällistä opinnäytetyötä teh-

dessä on tavanomaisempaa, että vastaajia on enemmän. Päädyimme kuitenkin kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään, koska meille oli tärkeää vastaajien anonymiteetin säilyminen ja analysointimme objektiivisuus. Halusimme yksityiskohtaisia vastauksia monivalintakysymyksiimme. Vastaajien pientä määrää olemme kompensoineet laadukkaalla teoriaviitekehyksellä. Opinnäytetyötä tehdessämme pääsimme käyttämään molempien tekijöiden vahvuuksia, ja yhteistyömme sujui koko projektin ajan hyvin ja suunnitelmallisesti. Erityisen onnistuneena pidämme kyselymme kysymyksiä

Kananen (2019) mainitsi, että määrällinen opinnäytetyö pyrkii selvittämään ilmiötä, kun vaikuttavia tekijöitä ei tiedetä. Ilmiön tunteminen pohjautui sitä selittäviin teorioihin, joiden avulla kuvattiin ilmiöön vaikuttavat tekijät. (Kananen 2019, 25.) Tavoitteemme uuden tiedon tuottamisen osalta toteutui. Saimme tietoa koulukodin oppilailta sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamisesta ja kiusaamiseen liittyvistä ilmiöistä. Keräsimme selkeää ja yksinkertaista tietoa millaista kiusaaminen käytännön arjessa on ja miten se esiintyy. Saimme tietoa myös opinnäytetyömme aiheeseen, ylittykö rikoskynnyksen raja kiusaamisen yhteydessä ja jos ylittyy, niin miten se esiintyy.

Kausaalisuus eli syy- ja seuraussuhteet ovat tyypillisiä määrällisessä aineiston analyysissä (Vilkkä 2007, 23). Kausaalisuuden osalta oli tarkoitus tehdä syy- ja seuraussuhteiden analysointia, mikä sosiaalisen median palvelu johti kiusaamiseen ja mikä rikoskynnyksen rajan ylittymiseen, mutta vähäisen tulospäärän vuoksi ei vertailua pystynyt tekemään.

Kyselyn kysymysten muodostaminen ja siinä onnistuminen oli tärkeää, jotta saisimme oikeanlaista ja uutta tietoa. Onnistumista tuki se, että teimme tarkan tutkimussuunnitelman etukäteen. Etukäteispohdinta kysymyksien muotoilusta, täsmällisyydestä, asiakokonaisuuksien muodostamisesta jne. oli meistä tärkeää, jotta nuoret ymmärtäisivät kysymykset ja osaisivat vastata niihin. Pohdimme loppuvaiheessa, että ennakkotyön osuus oli laaja ja tärkeä opinnäytetyön onnistumisen kannalta niin tiedonkeruun, teoriaviitekehyksen kuin aineistonkeruussa käytetyn kyselyn muodostamisessa. Tässä onnistuimme mielestämme hyvin, koska vastoin ennakko-oletuksiamme nuoret eivät tarvineet ohjaajien tukea vastaamiseen, vaan täyttivät kyselyä itsenäisesti. Tämä

selvisi ohjaajille suunnatusta kysymyksestä, jossa pyysimme heidän havaintojaan nuoren käyttäytymisestä kyselyn ja illan aikana. Ohjaajat olivat vastanneet kysymykseen lyhyesti 1–2: lla lauseella.

Opinnäytetyön kyselyn kysymykset oli tuotettu taustaviiteteorian pohjalta ohjaamaan ja rajaamaan etsittävää tietoa. Huomioimme, että vältämme liian valmiita vaihtoehtoja, mutta tunnistimme nuorten haasteet tarkkaavaisuuden suhteen. Tunnistimme avoimien kysymysten rajaamisen tarpeen sekä tulosten määrän mahdollisen rajautumisen vähäiseksi edellä mainittujen valintojen takia helpottaaksemme tiedonmuodostusta nuorille. Tunnistimme, että jouduimme tekemään kyselyn kysymyksissä rajaamista selvitettäessä tietoa, erityisesti rikoskynnyksen rajan ylittymisen osalta. Otimme huomioon sen, ettemme aseta nuoria eriarvoiseen asemaan. Tämä huomioitiin mm. siinä, että kaikki nuoret täyttivät paperisen version, koska kaikilla ei välttämättä ollut mahdollisuutta internetin käyttöön tai Webropol-kyselyssä tarvittavia taitoja.

Internetissä tapahtuviin kyselyihin voi liittyä tavoitettavuusongelma, jolloin on perusteltua toimittaa kysymykset myös paperisena versiona (Vehkalahti 2019, 48). Internetin käytön rajaaminen koulukodissa voi tapahtua esimerkiksi yhteydenpitorajoituksen (YPR) yhteydessä. Tiedostimme, että kyselyn vastaukset voisivat olla erilaisia, jos nuoret itse pääsisivät vastaamaan kysymyksiin suoraan Webropolissa.

Pohdimme ja päätimme, että kyselyä ei pysty toteuttamaan aineistonkeruun kannalta luotettavasti niin, että olisimme tiettyinä päivinä tekemässä kyselyä nuorille. Yhtenä vaihtoehtona olisi ollut, että kysely toteutettaisiin koulussa koulupäivän aikana, mutta nuoret eivät välttämättä jaksaa herätä kouluun, jolloin heidän vireystilansa ei myöskään välttämättä ole optimaalinen vastaamiseen, tai he voivat olla luvattomasti poissa. Myös omat rajalliset mahdollisuutemme olla paikalla virka-aikana olisi ollut haaste. Sairilan koulukodin ohjaajat pystyivät itse tekemään päätöksen siitä, milloin kyselyä on hyvä tehdä, ja heillä oli myös mahdollisuus keskeyttää kysely ja jatkaa sitä myöhemmin tilanteen niin vaatiessa. Kyselyä ei olisi voinut tehdä yhdenvertaisuussyistä niin, että osa vastaajista olisi tehnyt kyselyn meidän kanssamme ja osa omien ohjaajiensa. Ensimmäisessä tapaamisessa koulukodin edustajien kanssa sovimme yhdessä tämän menetelmän käytöstä.

Olemme molemmat kiinnostuneita työskentelemään tulevaisuudessa lasten ja nuorten kanssa, joten opinnäytetyön aihe syvensi ymmärrystämme kiusaamisesta ja sen ilmentymisestä sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyön myötä oma ammatillinen osaaminen kehittyi tukemaan nuoria kiusaamisen kohtaamisessa ja sen ennaltaehkäisemisessä sekä mediakasvatuksen roolin ymmärryksen kehittämisessä. Puheeksi oton ammatillinen osaaminen tulevaisuuden työssämme on tärkeässä roolissa esim. kohdatessamme päihdenuoria tai esimerkiksi kiusaamisesta traumatisoituneita nuoria. Anias ym. (2020) nostavat esiin erityisesti puuttumisen liittyen kiusaamistapauksiin. Puuttuminen tarkoittaa heidän mielestään, että puheeksi otto tehdään, ja se tehdään ajoissa. Chatit ja erilaiset matalankynnyksen palvelut ovat tärkeitä asiakkaan tukena edistämässä kiusatun hyvää elämää ja mielenterveyttä. (Anias ym. 2020.)

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen, mutta myös haastava. Työelämäkumppanimme edisti omalta osaltaan opinnäytetyömme valmistumista esimerkiksi. Kahden tekijän opinnäytetyössä joutuu tekemään paljon kompromisseja, mutta se tuo työhön myös eri näkökulmia. Pääsimme hyvin hyödyntämään molempien omia vahvuuksia ja oppimista tapahtui puolin ja toisin. Kokonaisuudessaan yhteistyömme sujui hyvin, ja vaikeina hetkinä tuimme toisiamme. Uskomme, että tämän opinnäytetyön myötä saamme tulevaisuudessa työmarkkinoilla pientä etulyöntiasemaa tunnistuessamme syvällisemmin sosiaalisen median kiusaamisilmiöitä. Osaamisemme kehittyi niin ennaltaehkäisevässä kiusaamista estävässä työssä kuin nuorten tukemisessa kiusaamisen jälkeisessä työssä. Ammatillinen ymmärryksemme nuorten uudesta kasvuympäristöstä verkossa syventyi. Kiusaamisen verkossa ja nuorten kiusaamiskokemusten ollessa yhä suurempi ongelma yhteiskunnassamme, uskomme tämän opinnäytetyön syventäneen ammatillista osaamistamme ja taitotasomme suuresti.

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. 2. painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Ala-Fossi, M., Alén-Savikko, A., Grönlund, M., Haara, P., Hellman, H., Herkman, J., Hildén, J., Hiltunen, I., Jääsaari, J., Karppinen, K., Koskenniemi, A., Kuutti, H., Lehtisaari, K., Manninen, V., Matikainen, J. & Mykkänen, M. 2018. Media- ja viestintäpolitiikan nykytila ja sen mittaaminen: Loppuraportti. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 4/2018. Helsinki: LVM. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-548-4> [viitattu 4.11.2022].
- Anderson, K. 2020. Getting acquainted with social networks and apps: it is time to talk about TikTok. Emerald 4. WWW-dokumentti. Saatavissa: [EM-LHTN200008 7..12 \(emerald.com\)](https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/EM-11-2019-0111/full/html) [viitattu 26.10.2022].
- Anias, P., Hyvärinen, T., Honkanen, H. & Männikkö, N. 2020. Nuorten kokemus kiusaaminen sosiaalisessa mediassa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 53. Opinnäytetyö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020060440668> [viitattu 15.10.2022].
- Craig, W., Boniel-Nissim, M. King, N. Walsh, S., Boer, M., Donnelly, P. Harel-Fisch, Y., Malinowska-Cieslik, M., Gaspar de Matos, M., Cosma, A., Van den Eijnden, R., Vieno, A., Elgar, F., Molcho, M., Bjereld, Y. & Pickett, W. 2020. Social media use and cyber-bullying: A cross national analysis of young people in 42 countries. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1054139X20301075?toKen=B3942213B83FC89C49A93335F69120BBF5F02A75E4A3ECB95278BB3B687A58FD9A2D41D3DF246CF85B3C51ECE5C44DFE&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221021102515> [viitattu 21.10.2022].
- Discord.fi. s.a.. Saatavissa: [Discord | Toiminta-ajatuksemme ja arvomme](https://discord.com/) [viitattu 27.10.2022].
- Ebrand. 2022. SoMe ja Nuoret 2022 -katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Tiivistelmä - Some ja nuoret 2022 \(ebrand.fi\)](https://ebrand.fi/tiivistelmä-some-ja-nuoret-2022) [viitattu 26.10.2022].
- Erkkola, J-P. 2008. Sosiaalisen median käsitteestä. Taideteollinen korkeakoulu. Lopputyö. Saatavissa: [Sosiaalisen media käsitteestä \(aalto.fi\)](https://www.aalto.fi/fi/tutkimuskeskus/sosiaalisen-media-kasitteesta) [viitattu 14.11.2022].
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=FI> [viitattu 16.11.2022].
- European parliament. 2015. Agriculture and Rural Development. Innovative Schools: Teaching & learning in the digital era. Culture and Education. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563389/IPOL_STU%282015%29563389_EN.pdf [viitattu 1.3.2023].
- Forsell, M. 2018. Ensimmäistä kertaa teini-iässä sijoitetut ja heidän palveluiden käyttönsä 2018. Teoksessa Heino, T. (toim.) Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. THL. PDF-dokumentti. Saatavissa: [Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa \(julkari.fi\)](https://www.julkari.fi/handle/10024/151111) [viitattu 21.10.2022].
- Gualco, B., Focardi, M., Defraia, B., Calvella, P. & Rensi, R. 2022. Cyberbullying victimization among adolescents: results of the International self-report delinquency study 3. International Journal of Adolescence and Youth (27) 1, 125–134. Verkkojulkaisu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/02673843.2022.2037442?needAccess=true&role=button> [viitattu 16.2.2023].
- Guidi, S., Palmitesta, P., Bracci, M., Marchigiani, E., Parlange, O. & Di Pomponio, I. 2022. How many cyberbullying(s)? A non-unitary perspective for offensive online behaviours. Plos one. Tutkimusartikkeli. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0268838> [viitattu 20.10.2022].

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta \(jyu.fi\)](#) [viitattu 25.10.2022].

Heino, T. 2018. Teoksessa Heino T. (toim.) Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. THL. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8> [viitattu 16.2.2023].

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Edita Publishing Oy. E-kirja. Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/book/978-951-37-6495-1> [viitattu 16.2.2023].

Herkman, J. 2007. Kriittinen mediakasvatus. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hietaniemi, J. 2020. Mikä on Cynefin? Videoleike. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=mYPgsX2P7k> [viitattu 13.4.2023].

Huovinen, A. 2017. Näkökulmia tutkimukseen. Miten tukahduttaa verkossa leiskuva vihapuhe. Katse nuorista aikuisiin? *Aikuiskasvatus* 1, 32–39. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://doi.org/10.33336/aik.88395> [viitattu 13.10.2022].

Illman, M. 2020. Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen. Lainsäädännön arviointia. Valtioneuvoston selvitys. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162579/3-2020-VN%20Selvitys.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 18.10.2022].

Instagram.com. s.a. Instagram. Saatavissa: [Instagram](#) [viitattu 14.11.2022].

Jauhola, L., Siltala, J. & Nieminen, K. 2022. ”Että puututtaisiin konkreettisesti”. Seurantaselvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri vähemmistöryhmiin. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2022:10. Owl Group Oy. Seurantaselvitys. Helsinki: Oikeusministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164248/OM_2022_10_SO.pdf [viitattu 17.10.2022].

Kananen, J. 2019. Opinnäytetyön ja Pro gradun pikaopas: avain opinnäytetyön ja Pro gradun kirjoittamiseen. Jyväskylä: PunaMusta Oy.

Karjalainen, A., Mertala, S. & Ronkainen, S. 2008. Kvalitatiivisuus, kvantitatiivisuus ja sähköinen kyselytutkimus. Teoksessa Karjalainen, A. (toim.) & Ronkainen, S. Sähköä kyselyyn. Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino, 19–30.

Keski-Säntti, M. & Kääriälä, A. 2018. Kodin ulkopuolelle sijoitetut nuoret: ennen teini-ikää ja teini-ikässä sijoitettujen nuorten määrät ja taustat vuoden 1997 syntymäkohortissa. Teoksessa Heino, T. (toim.) Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. THL. PDF-dokumentti. Saatavissa: [Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa \(jul-kari.fi\)](#) [viitattu 21.10.2022].

Kosonen, M., Laaksonen, S.-M., Terkamo-Moisio, A. & Rydenfelt, H. 2018. Sosiaalinen media ja tutkijan etiikka. Etiikka.fi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://etiikka.fi/tutkimusetiikka/sosiaalinen-media-ja-tutkijan-etiikka/> [viitattu 8.3.2023].

Kuula-Luumi, A. 2018. Turvaa tutkittavan anonymiteetti! Vastuullinen tiede. Tutkimusetiikka ja tiedeviestintä suomessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti> [viitattu 8.3.2023].

Kuvaohjelmalaki 17.6.2011/710

KvaliMOTV. s.a. a. Operationalisointi. WWW-dokumentti. Saatavissa: [KvaliMOTV - Operationalisointi \(tuni.fi\)](#) [viitattu 24.11.2022].

KvaliMOTV. s.a. b. Tutkimuksen arviointi – Reflektointia. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html [viitattu 17.2.2023].

KvantiMOTV. 2009. Tutkimusprosessi. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Tutkimusprosessi - KvantiMOTV \(tuni.fi\)](#) [viitattu 9.3.2023].

Laine, T. 2018. Miten kokemuksia voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003. Saatavissa: [Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX @](#) [viitattu 17.2.2023].

Lapsen oikeudet.fi. s.a. Lapsen oikeuksien sopimus. Saatavissa: [Lapsen oikeuksien sopimus - Lapsenoikeudet.fi](#) [viitattu 14.11.2022].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lehtola, N. & Palo-Torkko, L. 2022. Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa: Seinäjoen yläasteikäisten kokemukset kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202205108413> [viitattu 13.10.2022].

Lehto-Salo, P. 2011. Koulukotisijoitus - nuoren toinen mahdollisuus? Mielenterveyden häiriöiden, oppimisvaikeuksien ja perheongelmien kirjo kehittämishaasteena. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Loistosetlementti. s.a. Sua varten somessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Sua varten Somessa \(loistosetlementti.fi\)](#) [viitattu 7.11.2022].

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2021. Nuoret ja nettikiusaaminen. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://cdn.mll.fi/prod/2021/04/21124054/nuoret-ja-nettikiusaaminen-kyselyraportti-mll-2021.pdf> [viitattu 10.3.2023].

Mediakasvatusseura. 2021. Nuorten kysely 2021. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Mediakasvatusseura ry - mediakasvatuksen asiantuntijajärjestö](#) [viitattu 23.11.2022].

Merchant, G. 2016. Together and apart. Social and technical Networks. 2016. Teoksessa Kurylo, A. & Dumova, T. Social Networking. Redefining Communication in the Digital Age. USA, Maryland: Rowman & Littlefield. E-kirja. Saatavissa: [ProQuest Ebook Central - Reader](#) [viitattu 24.10.2022].

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Minilex. 2015–2023. Rikoslaki ja alle 15-vuotias. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Rikoslaki ja alle 15-vuotias - Minilex](#) [viitattu 17.2.2023].

Mäkelä, J. 2016. THL-Seminaari. Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä voimavarojen vahvistaminen. Videoleike. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=izusw-sD3lY> [viitattu 16.11.2022].

Mäntymaa, M., Puura, K., Aronen, E. & Carlson, S. 2016. Normaaali psyykkinen kehitys eri ikäkausina. Teoksessa Kumpulainen, K., Aalberg, V., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkanen, E., Marttunen, M., Puura, K. & Sourander, A. (toim.) Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim, 23–60.

Niemi, P. 2019. TENKin uusi ohje ihmistutkimukselle ja tutkimuksen eettinen ennakkoarviointi. Jyväskylän yliopisto. Hytti työpaja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.jyu.fi/hytk/fi/tutkimus/tutkimusverkostot/terveyden-ja-hyvinvoinnin-tutkijaverkosto/seminaari/tenk_ihmistutkimuksen_etikka.pdf [viitattu 8.3.2023].

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. WWW-dokumentti. Saatavissa: [perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.docx \(live.com\)](#) [viitattu 1.3.2023].

Pekkarinen, E. 2017. Koulukoti muutoksessa: selvitys koulukotien asemasta ja tehtävästä. Verkkojulkaisu. PDF-dokumentti. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Saatavissa: [koulukoti_muutoksessa.pdf](#) ([nuorisotutkimusseura.fi](#)) [viitattu 17.2.2023].

Puura, K. & Laukkanen, E. 2016. Biopsykososiaalinen kehitys. Teoksessa Kumpulainen, K., Aalberg, V., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkanen, E., Marttunen, M., Puura, K. & Sourander, A. (toim.) Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim, s. 20–22.

Pönkä, H. 2014. Sosiaalisen median käsikirja. Jyväskylä: Docendo Oy.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Ritvanen, J. 2017. Voiko sosiaalityötä tehdä verkossa? -Verkkososiaalityön käsitteen määrittelyä. Teoksessa: Kivistö, M. & Päykkönen, K. (toim.) Sosiaalityö digitalisaatiossa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. 73–96. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63035/Sosiaalityo_digitalisaatiossa_pdfA.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 16.10.2022].

Rättälä, T., Rinne, J., Kettunen, M., Karasti, I., Vierimaa, J., Kosonen, H. & Tuukkanen, R. 2019. Nuorten kuulumisen rakentuminen YouTubeessa reflektiivisen politiikan näkökulmasta. *Politiikka* 4, 376–390. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://journal.fi/politiikka/article/view/86835?acceptCookies=1> [viitattu 13.10.2022].

Sainio, M., Salmivalli, C., Veenstra, R. & Huitsing, G. 2010. Victims and their defenders: A dyadic approach. Tutkimusartikkeli. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.rene-veenstra.nl/wp-content/uploads/2019/07/kiva_sainio_ijbd11.pdf [viitattu 16.2.2023].

Salmivalli, C. 2014. Participant Roles in Bullying: How Can Peer Bystanders Be Utilized in Interventions? PDF-dokumentti. Saatavissa: (PDF) Participant Roles in Bullying: How Can Peer Bystanders Be Utilized in Interventions? ([researchgate.net](#)) [viitattu 16.11.2022].

Sanastokeskus. 2023. Tapa-termipankki. Sosiaalinen media. WWW-dokumentti. Saatavissa: [sosiaalinen media | TEPA-termipankki \(erikoisalojen sanasto- ja sanakirjakokoelma\)](#) [viitattu 17.2.2023].

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

SnapChat.com. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Snapchat - The fastest way to share a moment!](#) [viitattu 14.11.2022].

Steam.fi. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Steamin yhteisö: Keskustelut \(steamcommunity.com\)](#) [viitattu 26.10.2022].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

SurveyMonkey. 1999–2023a. Kyselytutkimuskysymykset: esimerkit ja tyypit. Kysymystyyppit. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Kyselytutkimuskysymykset: esimerkit ja tyypit | SurveyMonkey](#) [viitattu 25.3.2023].

SurveyMonkey. 1999–2023b. Kyselytutkimuksen otoskoko. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://fi.surveymonkey.com/mp/sample-size/> [viitattu 17.2.2023].

Talala, M. 2020a. Lapsi ja trauma 1: Yleistä. Aluehallintovirasto. Videoleike. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=1V7oQLdHgoc> [viitattu 19.11.2022].

Talala, M. 2020b. Lapsi ja trauma 2: Erityispiirteet. Aluehallintovirasto. Videoleike. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.youtube.com/watch?v=2PE_M5qCjsI [viitattu 19.11.2022].

Talala, M. 2020c. Lapsi ja trauma 4: Kognitiiviset vaikutukset. Aluehallintovirasto. Videoleike. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=BSUfIDjPGCI> [viitattu 11.3.2023].

TENK. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2021. Saatavissa: <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytando-htk> [viitattu 11.10.2022].

THL. s.a. Lastensuojelun käsikirja. Koulukoti. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/koulukoti> [viitattu 7.10.2022].

Tilastokeskus. Frekvenssi. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Frekvenssi | Käsitteet | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#) [viitattu 23.3.2023].

TikTok.com. s.a. TikTok. WWW-dokumentti. Saatavissa: [TikTok palveluehdot | TikTok](#) [viitattu 14.11.2022].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Vahingonkorvauslaki 31.5. 1974 /412.

Vehkalahti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetel-mat-2019-Vehkalahti.pdf> [viitattu 17.3.2023].

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0099-9> [viitattu 16.2.2023].

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkka, H. 2021a. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: [Tutki ja kehitä | Ellibs Lukuohjelma \(ellibslibrary.com\)](#) [viitattu 11.3.2023].

Vilkka, H. 2021b. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: [Näin onnistut opinnäytetyössä | Ellibs Lukuohjelma \(ellibslibrary.com\)](#) [viitattu 11.3.2023].

Wang, I., Iannotti, R. & Nansel, T. 2009. School Bullying Among Adolescents in the United States. Physical, Verbal, Relational, and Cyber. *Journal of Adolescent Health*, 45, 368- 375. PDF-dokumentti. Saatavissa: [School Bullying Among Adolescents in the United States: Physical, Verbal, Relational, and Cyber - ScienceDirect \(xamk.fi\)](#) [viitattu 14.11.2022].

Wikipedia. s.a. Steam. WWW-dokumentti. Saatavissa: [Steam – Wikipedia](#) [viitattu 19.11.2022].

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014.

YouTube.com. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.youtube.com/index> [viitattu 14.11.2022].

Yubo 2023. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.yubo.live/> [viitattu 17.3.2023].

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISESTA

Kyselyyn osallistujan nimi

Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodissa

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, sosiaaliala, 2022

Pirjo Lautiainen ja Mari Luhanko

Olen lukenut tai minulle on informoitu tutkimukseen liittyvä tutkimustiedote.

Tiedotteesta olen saanut selvityksen opinnäytetyöstä. Kyselyyn vastataan anonyyminä ja kyselyn tuloksista tai opinnäytetyön raportoinnista ei voi tunnistaa yksittäistä ihmistä tai hänen vastauksiaan. Ymmärrän, että tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiini.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani opinnäytetyöhön. Olen saanut riittävät tiedot oikeuksistani, opinnäytetyön tarkoituksesta ja sen toteutuksesta. Minua ei ole painostettu osallistumaan opinnäytetyöhön.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumuksen, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Kirjallisesti tai suullisesti saadulla suostumuksella vahvistan, että annan suostumukseni opinnäytetyöhön osallistumiseen

- ☐ Nuoren oma suostumus suullisesti
- ☐ Nuoren oma suostumus allekirjoituksella

- ☐ Suostumus huoltajalta suullisesti

- ☐ Suostumus sosiaalityöntekijältä suullisesti
- ☐ Suostumus sosiaalityöntekijältä allekirjoituksella

Mikkelissä / 2023

Tutkittavan/Ohjaajan/ Sosiaalityöntekijän allekirjoitus

Nimenselvennys

Opinnäytetyöntekijälle. Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta jäävät Sairilan koulukodin arkistoon. Mikäli tutkimuksen kohteena on alaikäinen, mutta henkilötietoja ei kerätä, vanhemmille tai sosiaalityöntekijöille tms. annetaan tai kerrotaan suullisesti tutkimustiedote sekä pyydetään suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta. Tietosuojailmoitusta ei tehdä tässä yhteydessä.

TUTKIMUSTIEDOTE

Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin nuorten keskuudessa

Opinnäytetyöntekijät:

Pirjo Lautiainen ja Mari Luhanko
Yhteyshenkilö tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä:
Mari Luhanko, cmalu006@edu.xamk.fi
Pirjo Lautiainen, cpila007@edu.xamk.fi

Opinnäytetyön tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on **tuottaa tietoa kiusaamisesta Sairilan koulukodin nuorten keskuudessa**. Tarkoitus on selvittää, mitä sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen tarkoittaa, minkä nuoret kokevat kiusaamiseksi, onko rikoskynnys ylittynyt sekä kuinka kiusaamista sosiaalisessa mediassa voisi ehkäistä.

Pyyntö osallistua opinnäytetyöhön

Pyydämme sinua osallistumaan tähän opinnäytetyöhön. Onko sinulla kysymyksiä liittyen opinnäytetyöhön?
Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä henkilötietoja missään vaiheessa. Tämän tiedotteen viestimisen jälkeen sinulta pyydetään suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta. Suostumus on pyydetty myös sosiaalityöntekijältä ja huoltajalta. Suostumus kirjataan erilliselle suostumuslomakkeelle, joka tallennetaan nuoren koulukodin tietoihin, eikä se tule opinnäytetyöntekijöiden tietoon. Kyselyyn vastaaminen ei välttämättä vie kauaa aikaa. Omaohjaaja on tukenasi koko kyselyn ajan sekä sen jälkeen, seuraten vointiasi ja kirjaten normaaliin työnkuvaansa kuuluen havaintonsa ylös Sairilan tietojärjestelmän lisäksi tutkimukseemme.

Vapaaehtoisuus

Osallistuminen kyselyyn on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi koska tahansa. Mikäli keskeytät osallistumisen tai peruutat suostumuksen, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Tutkimustuloksia ja kerättyä aineistoa voidaan käyttää ja hyödyntää sellaisessa muodossa, jossa yksittäistä tutkittavaa ei voida tunnistaa.

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Xamk, Sosiaali- ja terveysala

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

pp/kk/vvvv

Opinnäytetyöntekijän / -tekijöiden nimi/nimet:	Mari Luhanko, Pirjo Lautiainen
Opinnäytetyöntekijän yhteystiedot: osoite, puhelinnumero, sähköposti (jos työllä useampi kuin yksi tekijä, yhden opiskelijan yhteystiedot riittävät):	Mari Luhanko XXXXXXX XXXXXXX
Korkeakoulu ja tutkinto, johon opinnäytetyö tehdään:	Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, XAMK. Sosiaali- ja terveysala. Sosionomin tutkinto. Monimuoto
Opinnäytetyön ohjaaja ja yhteystiedot (puhelinnumero/sähköposti):	Päivi Kinnunen paivi.kinnunen@valtionkoulukodit.fi Puh. 0295244405
Opinnäytetyön nimi:	Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodissa

Työn tavoitteet ja tarkoitus:	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin nuorten keskuudessa. Tarkoitus on selvittää, mitä nuorten mielestä kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa sisältyy sekä miten kiusaaminen sosiaalisessa mediassa ilmenee Sairilan koulukodissa. Opinnäytetyössä selvitetään myös, miten nuorta voitaisiin auttaa kiusaamislanteessa. Selvitään myös, tietävätkö Sairilan koulukodin nuoret, milloin rikoskynnyksen raja ylittyy sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen yhteydessä.</p>
Tarvittavien tietojen / aineistojen kuvaus (Kuvaa tarkasti, mitä aineistoja tarvitaan ja miltä ajalta):	<p>Teoriaviitekehys toimii pohjana opinnäytetyön kyselyn suunnittelussa. Opinnäytetyön menetelmäsuunnitelma toimitetaan Koulukodille luvan haun yhteydessä. Koulukoti hoitaa itse luvat nuorten vanhemmilta, huoltajilta ja nuorilta kyseilyä varten. Näin varmistetaan anonymiteetti.</p>
Työssä sovellettavat menetelmät:	<p>Opinnäytetyössä käytetään määrällistä tutkimusmenetelmää. Aineiston keruu tehdään Webropol-järjestelmän avulla, sekä analyysi Webropol-järjestelmän Analytics-työkalun sekä sisällöntuotannon avulla.</p>

Työssä sovellettavat menetelmät:	
Aineiston hallinta (miten aineisto käsitellään ja säilytetään, kuka/ketkä aineistoa käsittelevät sekä aineiston suojaus ja hävittäminen):	Opinnäytetyössä emme käsittele henkilötietoja, eikä tutkittavien henkilöllisyys tule missään vaiheessa opinnäytetyöntekijöiden tietoon. Tutkittavan suostumuslomake säilytetään Sairilan koulukodissa oppilaan omissa tiedoissa. Tutkittavan ohjaaja täyttää Webropol-kyselylomakkeen, jonka hän on ensin täyttänyt tutkittavan kanssa yhdessä paperisena versiona. Paperinen lomake hävitetään Sairilan koulukodin toimesta asiaankuuluvasti.
Aikataulu:	Kysely toteutetaan joulukuu 2022- tammikuu 2023 aikana, kun lupa-asiat ovat kunnossa huoltajien ja sosiaalityöntekijöiden osalta. Toivottavaa olisi, että kysely toteutettaisiin kaikille oppilaille mahdollisimman samaan aikaan, jotta oppilaat eivät ehtisi keskustella tutkimuksesta keskenään.

Opinnäytetyön raportointi ja julkaiseminen:	Opinnäytetyön raportointi ja julkaiseminen tapahtuu kevään 2023 aikana sovitusti toimeksiantajan kanssa.
--	--

Tutkimusluvan myöntäjä täyttää.

☐ Tutkimuslupa myönnetään.

☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä.

Perusteet kielteiselle päätökselle:	
--	--

Tutkimusluvan myöntäjän nimi ja päivämäärä:	
--	--

Opinnäytetyöntekijä sitoutuu noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosäännöksiin. Opinnäytetyöntekijä sitoutuu käsittelemään aineistoa luottamuksellisesti. Henkilöitä ei tule mainita loppuraportissa omilla nimillään, ja mahdolliset suorat lainaukset tulee tehdä tavalla, josta tutkittavaa ei voida välittömästi tunnistaa. Mikäli opinnäytetyössä käsitellään henkilötietoja, tulee tutkimuslupahakemuksen liitteenä olla EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklojen mukainen tietosuojailmoitus.

Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa -kysymykset

1. Ikä?

- ☐ 12-15v
- ☐ 16-17v

2. Onko sinua kiusattu sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin entisen tai nykyisen oppilaan toimesta? Puhuttaessa Sairilan koulukodin entisestä oppilaasta, tarkoitamme aikaa, kun olette molemmat asuneet Sairilassa.

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

3. Valitse alla olevista kokemuksiasi kuvaava/kuvaavat kohdat. Puhuttaessa Sairilan koulukodin entisestä oppilaasta, tarkoitamme aikaa, kun olette molemmat asuneet Sairilassa.

- ☐ Olen kiusannut Sairilan koulukodin entistä tai nykyistä oppilasta sosiaalisessa mediassa
- ☐ En ole kiusannut Sairilan koulukodin entistä tai nykyistä oppilasta sosiaalisessa mediassa
- ☐ Minua on yllytetty ryhmän toimesta kiusaamaan sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin entistä tai nykyistä oppilasta
- ☐ Olen seurannut Sairilan koulukodin entisen tai nykyisen oppilaan kiusaamista sivusta sosiaalisessa mediassa
- ☐ Olen puuttunut Sairilan koulukodin entisen tai nykyisen oppilaan kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa
- ☐ En ole puuttunut Sairilan koulukodin entisen tai nykyisen oppilaan kiusaamiseen sosiaalisessa mediassa

4. Missä kiusaaminen sosiaalisessa mediassa tapahtuu? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Facebook
- ☐ Instagram
- ☐ Snapchat
- ☐ TikTok
- ☐ YouTube
- ☐ WhatsApp
- ☐ Messenger
- ☐ Twitter
- ☐ Google+
- ☐ LinkedIn
- ☐ Last.fm
- ☐ Twitch
- ☐ Flickr
- ☐ Steam
- ☐ Discord
- ☐ Joku muu, mikä? _____

5. Mitä kiusaaminen sosiaalisessa mediassa tarkoittaa sinulle? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Nimittelyä
- ☐ Väkivaltaan yllyttämistä
- ☐ Epäedullisten kuvien tai videoiden eteenpäin jakamista
- ☐ Videoiden kuvaamista ja niiden jakamista luvatta
- ☐ Nolaamista
- ☐ Uhkailua
- ☐ Dissaamista
- ☐ Sometilin kopioimista
- ☐ Uhkailua fyysisellä väkivallalla
- ☐ Somessa toisena henkilönä esiintymistä
- ☐ Tappouhkauksia
- ☐ Yhteisistä ryhmistä pois jättämistä, esim. WhatsApp-ryhmät.
- ☐ Toisen puolesta uhkailua
- ☐ Pahan puhumista
- ☐ Alastonkuvien jakamista
- ☐ Joku muu, mikä? _____

6. Miten kiusaaminen sosiaalisessa mediassa tapahtuu tai on tapahtunut Sairilan koulukodin oppilaiden keskuudessa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Kuvien lähettämällä
- ☐ Kuvien eteenpäin jakamisella
- ☐ Kaverina esiintyen ja samalla tietojen urkkiminen toisen puolesta
- ☐ Nimittelyllä
- ☐ Uhkailulla
- ☐ Porukasta pois jättämällä
- ☐ Salaisuuksien levittämällä
- ☐ Häirinnällä
- ☐ Vähemmistöryhmien dissauksella
- ☐ Alastonkuvien jakamisella
- ☐ Jokin muu, mikä? _____

7. Minkälaisia tunteita kiusaaminen sosiaalisessa mediassa sinussa herättää? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Ahdistusta
- ☐ Paha mieltä
- ☐ Turvattomuutta
- ☐ Syyllisyyttä
- ☐ Ylpeyttä
- ☐ Vihaa
- ☐ Hyvän olon tunnetta
- ☐ Häpeää
- ☐ Iloa
- ☐ jotain muuta, mitä? _____

8. Oletko ajatellut, että sosiaalisen median kiusaamistapauksissa voisi ylittyä rikoskynnyksen raja?

- ☐ Kyllä
- ☐ En

9. Kenelle kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa olisi helpoin kertoa?
Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Omaohjaaja
- ☐ Kaveri koulukodissa
- ☐ Kaveri koulukodin ulkopuolelta
- ☐ Harjoittelija
- ☐ Ohjaaja
- ☐ Huoltaja
- ☐ Sosiaalityöntekijä
- ☐ Erilaiset chatit, esim. Sekaisin tai Sua varten somessa
- ☐ Opettaja
- ☐ Koulunkäynninohjaaja
- ☐ Muu, mikä? _____

10. Oletko kokenut väkivallan uhkaa sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin entisen tai nykyisen oppilaan toimesta? Asteikolla 1–3. Puhuttaessa Sairilan koulukodin entisestä oppilaasta, tarkoitamme aikaa, kun olette molemmat asuneet Sairilassa.

- ☐ 1 En ollenkaan
- ☐ 2 Jonkin verran
- ☐ 3 Paljon

11. Jos olet kokenut väkivallan uhkaa sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodin entisen tai nykyisen oppilaan puolelta, mitä ajattelet/ajattelit siitä? Voit valita useamman vaihtoehdon. Puhuttaessa Sairilan koulukodin entisestä oppilaasta, tarkoitamme aikaa, kun olette molemmat asuneet Sairilassa.

- ☐ Väkivallan uhka oli kiusaamista
- ☐ Väkivallan uhka on kiusaamista
- ☐ Pelkäsin
- ☐ Ihan normaalia käytöstä somessa
- ☐ Ajattelin ansaitsevani sen
- ☐ En ansainnut sitä
- ☐ Ajattelin sen olevan rikos
- ☐ En ajatellut sen olevan rikos
- ☐ Ei niitä kukaan ota tosissaan
- ☐ En ole kokenut väkivallan uhkaa
- ☐ Jokin muu, mikä? _____

12. Jos olet kokenut kiusaamista sosiaalisessa mediassa koulukodin oppilaiden puolelta **viimeisen kolmen kuukauden** aikana, kuinka usein sitä on tapahtunut?

- ☐ Päivittäin
- ☐ Viikoittain
- ☐ Noin kerran kuukaudessa
- ☐ Satunnaisesti
- ☐ Jokin muu,
mikä?

13. Miten sinua voitaisiin auttaa kiusaamistilanteessa tai sen jälkeen? Nuoren ja omaohjaajan yhteinen pohdinta.

[illegible]

14. Ohjaajan päiväkirjamaiset merkinnät oppilaan käytöksessä tai puheissa kyselyn aikana ja sen jälkeen. (Tämä kysymys näkynyt vain ohjaajille Webropolissa. Lisätty jälkeempäin kysymyslomakkeelle).

Ohjeistus omaohjaajalle kyselyn toteuttamiseen

Teemme Xamk AMK:n sosionomikoulutuksen opinnäytetyönämme tutkimusta ”kiusaaminen sosiaalisessa mediassa Sairilan koulukodissa”. Toivoisimme, että omaohjaajat toteuttaisivat kyselyyn vastaamisen nuoren kanssa, jotta nuoren tarvitessa tukea tai käsitteiden avaamista, on omaohjaaja käytettävissä.

Kysely toteutetaan Webropolin kautta, mutta olemme erikseen sopineet, että nuori täyttää tulostetun kyselylomakkeen, joka liitteenä. Kyselyn jälkeen omaohjaaja täyttää vastaukset Webropol-kyselyyn, kuten nuori on vastannut. Omaohjaajan on pidettävä huolta, ettei nuoren tai ohjaajan nimi tule missään vaiheessa tutkimuksen tekijöiden tietoon. Paperisen version omaohjaaja hävittää asianmukaisesti, jotta nuoren yksityisyys varmistetaan.

Webropolin kyselyssä on viimeinen (14.) kysymys ohjaajalle: ”Ohjaajan päiväkirjamaiset merkinnät oppilaan käytöksessä tai puheissa esiintyneiden erityisluomien osalta kyselyn aikana ja sen jälkeen? Huolehdi, että vastauksessa ei esiinny nimiä”.

Olemme sekoittaneet rikoksen tunnusmerkistöjä kuvaavia sanoja kyselyyn. Huomioi, ettei itse kiinnitä huomiota kyselyn aikana kyseisiin sanoihin, etkä anna nuorelle vastausta esim. kysymykseen ”onko uhkailu kiusaamista?”. Painotetaan, että nuori kertoo itse oman käsityksensä. On tärkeää, ettei nuorta johdatella millään lailla. Kyselyyn vastaamisen jälkeen voit keskustella esiin nousseista aiheista yhdessä nuoren kanssa. Ohjaajana voit käyttää omaa harkintaa kyselyn keskeyttämisestä ja sen jatkamisesta myöhemmin, jos nuoren mielentila sitä edellyttää.

Kaikkien lastensuojelun asiakkaiden, myös yli 15-vuotiaiden huoltajilta sekä sosiaalityöntekijöiltä on kysyttävä lupa nuoren tutkimukseen osallistumiseksi. Tämän Sairilassa hoitaa erityistytöntekijät. Jos nuori toteaa kesken kyselyn, ettei hän enää halua osallistua tutkimukseen, voidaan hänen siihen asti täyttämänsä kysely käyttää osana tutkimusta. Täyttäessäsi kyselyä Webropolissa, voit tallentaa vastaukset ja jatkaa täyttämistä myös myöhemmin tarpeen vaatiessa.

Tutkittavalle, huoltajalle ja sosiaalityöntekijälle on annettava tai luettava tutkimustiedote. Tutkittavan suostumus -lomakkeeseen merkitään myös huoltajan ja sosiaalityöntekijän lupa. Jos huoltajaa ei tavoiteta, niin riittää lupa sosiaalityöntekijältä.

Tutustuthan kysymyksiin etukäteen. Kyselyn toteuttamisajankohta on 10.12.2022 - 31.01. 2023. Otathan yhteyttä, jos herää kysyttävää tai tarvetta jatkaa kyselyaikaa!

Mari Luhanko, cmalu006@edu.xamk.fi, Puh. xxxxxxxxxx
Pirjo Lautiainen, cpila007@edu.xamk.fi, Puh. xxxxxxxxxx